

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Tomáš Vacek

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Tomáš Vacek

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Název anglicky

GDP trend, structural analysis, the position of agriculture

Cíle práce

Cílem této diplomové práce je zhodnotit vývoj českého HDP, provedení jeho strukturální analýzy a především se potom zaměřit na postavení zemědělství v rámci celého HDP. Na základě prostudování odborné literatury a příslušných makroekonomických dat budou zodpovězeny otázky na budoucí vývoj českého HDP, zvláště pak na vývoj a postavení českého zemědělství v rámci celé české ekonomiky.

Metodika

Východiskem pro zpracování této diplomové práce bude především prostudování odborné literatury a statistických ročenek, které se zabývají makroekonomií a jejími ukazateli. V první části se práce zaměříme na teoretický základ pro její zpracování a bude provedena analýza dané problematiky. Dále bude provedena analýza dosavadního vývoje výkonnosti české ekonomiky a prognóza jejího dalšího vývoje. Vývoj českého HDP a jeho strukturální analýza bude porovnávána s vybranými státy Evropské unie. Pro porovnání mezi jednotlivými zeměmi bude využit jeho přepočtení na obyvatele, který mnohem lepší vypovídající hodnotu pro porovnání. Pomocí dostupných makroekonomických ukazatelů bude také vymezeno postavení českého zemědělství v rámci národní ekonomiky.

Doporučený rozsah práce

50 – 70 stran

Klíčová slova

hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt, výdajová metoda, strukturní analýza, makroekonomická analýza, hospodářský cyklus, podíl zemědělství na HDP

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, J. – SEKERKA, B. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.
- HOLMAN, R. *Ekonomie*. Praha: C.H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-891-6.
- NORDHAUS, W D. – SAMUELSON, P A. *Ekonomie : 19. vydání*. Praha: NS Svoboda, 2013. ISBN 978-80-205-0629-0.
- SLANÝ, A. *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-738-3.
- SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická analýza*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-92-4.
- SVATOŠ, M. *Ekonomika zemědělství a evropská integrace*. Praha: Vysoká škola polnohospodářská, 1996. ISBN 80-213-0288-7.
- URBAN, J. *Teorie národního hospodářství*. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-188-9.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 29. 10. 2015

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 20. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. 3. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Josefu Brčákovi, CSc, za cenné rady a připomínky ke zpracování práce, vstřícný přístup a trpělivost.

Vývoj HDP, strukturální analýza, postavení zemědělství

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá problematikou hrubého domácího produktu jako jednoho ze základních makroekonomických ukazatelů. Předmětem práce je i zhodnocení postavení českého zemědělství.

Práce předkládá teoretická východiska pro pochopení základních vztahů a pojmů, které se týkají hrubého domácího produktu. Budou popsány metody jednotlivých způsobů výpočtu a základní ekonomické vlivy, které se podílejí na výsledné hodnotě HDP. Podrobně se práce zabývá vývojem českého hrubého domácího produktu od roku 1993 a jeho porovnání s nejen se sousedními státy, ale i s ostatními státy Evropské unie.

V poslední části se práce zabývá postavením českého zemědělství a jeho vývojem od roku 2003. Dále se věnuje také postavení jednotlivých složek rostlinné a živočišné produkce, počtu pracovníků a podílu na celkovém hrubém domácím produktu.

V závěrečné části se práce snaží shrnout dosavadní vývoj hrubého domácího produktu České republiky a zemědělství jako jeho nedílné součásti.

Klíčová slova: hrubý domácí produkt v běžných cenách, hrubý domácí produkt ve stálých cenách, výdajová metoda, zemědělství, hrubá přidaná hodnota, export, import, hrubý domácí produkt na obyvatele

GDP trend, structural analysis, the position of agriculture

Summary

This master thesis deals with the gross domestic product as one of the basic macroeconomic indicators. The subject of the work is also examining the situation of Czech agriculture.

The work presents theoretical basis for understanding the basic relations and concepts that relate to the gross domestic product. They describe the various methods of GDP calculation and underlying economic factors, which contribute to the final value of GDP. In detail, the work deals with the development of Czech gross domestic product since 1993, and its comparison with not only with neighboring states, but also with other European Union countries.

The last part deals with the position of Czech agriculture and its development since 2003. In addition, he also position of individual plant and animal production, number of employees and contribution to gross domestic product.

In the final part, the work tries to summarize the trend of the gross domestic product of the Czech Republic and agriculture as its integral part.

Keywords: gross domestic product at current prices, gross domestic product at constant prices, expenditure approach, agriculture, gross value added, export, import, gross domestic product per capita

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	15
3.1 Hrubý domácí produkt	15
3.1.1 Čistý domácí produkt.....	16
3.1.2 Nezahrnutá data	16
3.1.3 Nominální a reálný domácí produkt	17
3.1.4 Deflátor HDP	17
3.2 Metody výpočtu HDP	18
3.2.1 Důchodová metoda	18
3.2.2 Produkční metoda	19
3.2.3 Výdajová metoda	19
3.3 Úspory z HDP	19
3.4 Ovlivnění HDP.....	20
3.4.1 Fiskální politika	20
3.4.2 Monetární politika.....	22
3.5 Index lidského rozvoje	23
3.6 Hospodářský cyklus	24
3.6.1 Překážky ekonomického růstu	24
3.6.2 Teorie ekonomického růstu	25
4 Vlastní práce	27
4.1 Transformace ekonomiky.....	27
4.2 Hodnocení HDP v České republice v letech 1993 až 2015	29
4.2.1 Hodnocení vývoje HDP v letech 1993 až 1997	32
4.2.2 Hodnocení vývoje HDP v letech 1998 až 2002	35
4.2.3 Hodnocení vývoje HDP v letech 2003 až 2010	38
4.2.4 Hodnocení vývoje HDP v letech 2011 až 2012	46
4.2.5 Vývoj HDP po roce 2012.....	49
4.2.6 HDP na obyvatele	51
4.2.7 Hrubý domácí produkt v evropském kontextu	52
4.2.8 Hrubý domácí produkt na obyvatele států Evropské unie	55
4.3 Postavení zemědělství v českém hospodářství v letech 2003 až 2015.....	59
4.3.1 Rok 2003	60
4.3.2 Rok 2004.....	61
4.3.3 Rok 2005.....	62

4.3.4	Rok 2006.....	63
4.3.5	Rok 2007.....	64
4.3.6	Rok 2008.....	65
4.3.7	Rok 2009.....	66
4.3.8	Rok 2010.....	67
4.3.9	Rok 2011.....	67
4.3.10	Rok 2012.....	68
4.3.11	Vývoj zemědělství po roce 2012	69
5	Závěr.....	71
6	Seznam použitých zdrojů	74

Seznam grafů

Graf 1: Fiskální politika	21
Graf 2: Monetární politika	22
Graf 3: HDP ve stálých cenách v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč).....	33
Graf 4: HDP ve stálých cenách v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč).....	35
Graf 5: Porovnání HDP v běžných a stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2010 (v mld. Kč) ..	38
Graf 6: HDP ve stálých cenách v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč).....	39
Graf 7: HDP ve stálých cenách v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč).....	43
Graf 8: HDP ve stálých cenách v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)	46
Graf 9: Stav agrárního dovozu a vývozu v letech 2000 až 2006 (v mld. Kč)	63

Seznam tabulek

Tabulka 1: Změny exportu u států bývalého RVHP	28
Tabulka 2: Roky provedení změn směrem k tržní ekonomice	28
Tabulka 3: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 2012 (v mld. Kč)	30
Tabulka 4: HDP v běžných cenách v letech 1993 až 2012 (v mld. Kč)	31
Tabulka 5: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)	32
Tabulka 6: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč) ...	32
Tabulka 7: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)	34
Tabulka 8: HDP v běžných cenách v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)	35
Tabulka 9: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)	36
Tabulka 10: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč) .	36
Tabulka 11: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)	37
Tabulka 12: HDP v běžných cenách v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)	38
Tabulka 13: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)	40
Tabulka 14: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč) .	40
Tabulka 15: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)	41
Tabulka 16: HDP v běžných cenách v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)	41
Tabulka 17: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)	43
Tabulka 18: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč) .	44
Tabulka 19: Čistý export ve stálých cenách (rok u2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)	44
Tabulka 20: HDP v běžných cenách v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)	45
Tabulka 21: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)	47
Tabulka 22: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč) ...	47
Tabulka 23: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)	48
Tabulka 24: HDP v běžných cenách v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)	49
Tabulka 25: HDP na obyvatele České republiky	52
Tabulka 26: Meziroční růst HDP u států EU	54
Tabulka 27: HDP na obyvatele u států EU	56
Tabulka 28: HDP na obyvatele dle standardu kupní síly v letech 2004 až 2012 (EU = 100 %)	58
Tabulka 29: Stav českého zemědělství v letech 2003 až 2012	59
Tabulka 30: Stav hospodářských zvířat (tis.)	69

1 Úvod

Hrubý domácí produkt patří mezi základní makroekonomické ukazatele, které slouží ke zhodnocení stavu a výkonnosti ekonomiky. Společně s platební bilancí, mírou nezaměstnanosti a inflací tvoří tzv. magický čtyřúhelník. Cílem všech států a jejich politických elit by měla být snaha vzájemnou rovnováhu těchto základních ukazatelů.

Hrubý domácí produkt je zřejmě nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelem současného světa. Podle jeho struktury můžeme určit, jestli je daná ekonomika vyspělá nebo rozvojová. Hlavní roli v tomto rozdělení hraje podíl zemědělství na tvorbě celkového hrubého domácího produktu. Všeobecně platí podmínka, že čím je daná ekonomika vyspělejší, tím je menší podíl zemědělství na celkovém produktu.

Hrubý domácí produkt jako takový není příliš vhodný pro mezinárodní srovnání jednotlivých ekonomik. Srovnávat velké ekonomiky typu Německa s českou nemá žádnou výpovědní hodnotu o stavu ani jedné z ekonomik. Proto se v praxi spíše využívá přepočtení hrubého domácího produktu na obyvatele nebo meziroční růst HDP.

Tato diplomová práce se zabývá podrobným vývojem českého hrubého domácího produktu od roku 1993, kdy vznikla samostatná Česká republika. Během tohoto období prošla česká ekonomika spoustu zásadních změn jako např. ekonomickou transformací nebo rozdělením federálního státu. Po překonání těchto událostí přišla další výzva v podobě vstupu do Evropské unie. Následující stránky by měly přinést odpověď na otázku, jak ovlivnil tento vstup českou ekonomiku. V další části práce přináší základní představu o stavu české ekonomiky v mezinárodním srovnání s ostatními státy unie.

Mimo samotného HDP se práce zabývá postavením zemědělství v rámci české ekonomiky, jeho vývojem od roku 2003 a událostmi, které formovaly jeho dnešní podobu. Práce by měla představit základní komodity, které vznikají rostlinou a živočišnou produkcí či počet pracovním v tomto sektoru.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je zhodnocení vývoje hrubého domácího produktu České republiky se zaměřením na postavení zemědělství. Za tímto účelem budou zodpovězeny otázky ohledně vývoje českého HDP, jeho problémů a nejdůležitějších složek, které se podílejí na jeho tvorbě. Další část hodnocení bude postavení zemědělství v systému národního hospodářství. V tomto směru se především zaměříme na některé vybrané faktory podílející se na formování českého zemědělství (podíl zemědělství na HDP, počet pracovníků v zemědělství, velikost rostlinné a živočišné produkce, saldo agrárního zahraničního obchodu).

2.2 Metodika

V rámci metodiky je nejprve shromážděna sekundární literatura zahrnující makroekonomická a zemědělská témata v knižní i elektronické podobě. Hlavními zdroji dat pro analýzu budou ročenky Českého statistického úřadu, Zelené zprávy Ministerstva zemědělství a údaje z webových stránek Světové banky.

Analýza zahrnuje období dvaceti let, konkrétně od roku 1993 do roku 2012. V návaznosti na to se zastavíme i u let 2013 až 2015, abychom mohli následně predikovat i budoucí vývoj českého HDP a zemědělství. Začátek analyzovaného období je záměrně zvolen na rok 1993, v němž vznikla samostatná Česká republika, která prošla v těchto dvaceti letech transformací a několika hospodářskými krizemi, domácími i světovými.

Stěžejní část práce bude představovat samotná analýza, která bude provedena v časových řadách. Součástí bude analýza dosavadního vývoje výkonnosti české ekonomiky se zaměřením na zemědělství ve vybraných letech. Získané výsledky budou dále komparovány se státy Evropské unie. Pro porovnání mezi jednotlivými evropskými zeměmi bude využit ukazatel hrubý domácí produkt na obyvatele, který má mnohem lepší výpovědní hodnotu při srovnání.

Stejné postupy budeme aplikovat i na analýzu zemědělství, jako nezastupitelné složky české ekonomiky. Budeme posuzovat výsledky zemědělské produkce u základních komodit, jako jsou obiloviny, okopaniny, stavy zemědělských zvířat a na ně navázaná produkce masa, produkce mléka a vajec.

Výstupem analýzy bude komplexní uchopení dané problematiky, pochopení specifik české ekonomiky a zemědělství. Všechny tyto poznatky budou využity pro předpověď vývoje v následujících letech.

3 Teoretická východiska

3.1 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je souhrn všeho, co národní hospodářství vyprodukovalo za určité období. Hodnota vyprodukovaných statků nemá žádnou speciální jednotku a měří se v penězích. Celkový hrubý domácí produkt nám určuje velikost a sílu dané ekonomiky. V praxi můžeme využít jeho různé varianty, které se dají využít pro porovnávání jednotlivých států nebo k určení podílu jednotlivých odvětví na celkovém HDP. Pro porovnání úrovně jednotlivých ekonomik se nejčastěji využívá přepočtení HDP na obyvatele, které má mnohem větší vypovídající hodnotu.¹

„HDP je označení pro celkovou tržní hodnotu finálních statků a služeb vyprodukovaných v dané zemi během jednoho roku.“²

Nyní bychom si měli přesně definovat, co přesně jednotlivá slova a sousloví ve výše uvedené formulaci znamenají.

Finální statky a služby

Při počítání hrubého domácího produktu se musíme vyvarovat, abychom nějaký produkt nezapočítali dvakrát či dokonce několikrát. V případě opomenutí této zásady by výsledné HDP dosahovalo vyšších hodnot než je skutečnost. Abychom předešli této fatální chybě, započítáváme pouze hodnotu finálních statků, které jsou určeny ke konečné spotřebě.

Tržní hodnota

„Finální výrobky a služby jsou vyjádřeny v tržních cenách, tzn. v cenách, které platí kupující. Tržní ceny se odlišují od cen, za které prodávají výrobci, tím, že obsahují i nepřímé daně (DPH a spotřební daně). Tím, že používáme tržní ceny, však vznikají obtíže jakou hodnotu započítat za statky a služby, které se běžně neprodávají na trzích. V tomto případě musí statistikové odhadnout jejich hodnotu.“³

¹ SPĚVÁČEK, V. a kol: *Makroekonomická analýza*, s. 154.

² SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W.D.: *Ekonomie*, s. 409.

³ PAVELKA, T.: *Makroekonomie – základní kurz*, s. 17.

V dané zemi

Hrubý domácí produkt obsahuje všechny finální statky a služeb, které byly vyrobeny na území daného státu, bez ohledu na státní příslušnost vlastníka výrobního faktoru.

3.1.1 Čistý domácí produkt

Samozřejmě že v praxi existuje nejen hrubý domácí produkt ale i čistý domácí produkt. Jejich rozdíl můžeme jednoduše určit jako opotřebení neboli amortizaci.

$$\text{ČDP} = \text{HDP} - \text{znehodnocení kapitálu}^4 (1)$$

Problémem ovšem je jeho přesná kalkulace, a proto v praxi spíše dochází odhadům. „Výpočet tohoto opotřebení však bývá komplikován tím, že výrobci neustále zlepšují své výrobky a služby. Nově vyráběné stroje, nová auta nebo nově stavěné domy málokdy bývají tytéž jako stroje, auta a domy, které přestávají sloužit a jsou obměňovány.“⁵

3.1.2 Nezahrnutá data

Hrubý domácí produkt jako ukazatel není dokonalý a všemocný, jak si myslí někteří ekonomové. V dnešní době proto sílí snaha vytvořit nějaký nový a komplexnější ukazatel, který by byl schopen zachytit i aktivity, které se nedají vyjádřit v peněžních jednotkách. Jedním z příkladů takového ukazatele může být například Index lidského rozvoje (HDI).

Mezi aktivity, které se dnes nezahrnují do hrubého domácího produktu, patří například:

- dary nebo kapesné;
- naturální transakce. (Klasická transakce, kde dochází ke směně věc za věc. Tento bod se samozřejmě týká především nejméně rozvinutých zemí světa.);
- domácí práce. (V případě, že si člověk sám doma vymaluje nebo uklidí, tak se hodnota této činnosti do HDP nezapočítá. Ovšem v případě, že si najmeme na tyto činnosti firmu, tak se to do hrubého domácího produktu promítne.);
- volný čas. (Zdokonalený výrobní proces nebo nový pracovní postup, který vede k výrobě stejného množství produkce za menší čas. Lepší i horší pracovní proces jsou započítávány naprosto stejně.);

⁴ PAVELKA, T.: *Makroekonomie – základní kurz*, s. 26.

⁵ HOLMAN, R.: *Ekonomie*, s. 430.

- těžba nerostného bohatství. (Týká se to např. uhlí nebo kovových rud. Žádným způsobem se nezohledňuje fakt, že byla spotřebována nenahraditelná část přírodních zdrojů.);
- náklady vynaložené na životní prostředí. (Hrubý domácí produkt vůbec nerozlišuje mezi společnostmi, které znečišťují nebo neznečišťují životní prostředí. Paradoxně v případě nějakého znečištění životní prostředí a jeho následném odstranění, dochází k růstu HDP.).

3.1.3 Nominální a reálný domácí produkt

Jestliže chceme určit meziroční nárůst HDP, musíme nejprve vyřešit otázku, jakými cenami bude finální produkce ohodnocena. Můžeme proto využít buď nominální hodnotu, nebo reálnou hodnotu produkce.

V případě nominálního domácího produktu využíváme ceny z příslušného roku. V tom se ovšem skrývá jedno velké úskalí. Nominální růst produktu totiž nezachycuje pouze růst produkce ale i cen.

$$\text{nominální domácí produkt} = Q_{At} * P_{At} + Q_{Bt} * P_{Bt} + \dots + Q_{Zt} * P_{Zt}^6 \quad (2)$$

U reálného domácího produktu je zachycen pouze růst produkce, a z toho důvodu má pro nás lepší vypovídající hodnotu. Abychom zjistili jeho reálnou hodnotu, musíme ocenit produkci daného roku cenami předešlého roku. Aby bylo zajištěno dlouhodobé porovnání, tak se např. ceny roku 2005 používají po několik dalších let.

$$\text{reálný domácí produkt} = Q_{At} * P_{A(t-1)} + Q_{Bt} * P_{B(t-1)} + \dots + Q_{Zt} * P_{Z(t-1)}^7 \quad (3)$$

3.1.4 Deflátor HDP

Deflátor hrubého domácího produktu patří mezi cenové indexy, který dostane z poměru mezi nominálním HDP (HDP v běžných cenách) a reálným HDP (HDP ve stálých cenách). Tento ukazatel měří inflaci a cenové změny.

$$\text{Deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} \times 100 \quad (4)$$

„Deflátor HDP tak vyjadřuje míru inflace za sledovaný rok, tj. o kolik % se zvýšila cenová hladina oproti minulému roku. Tento ukazatel může být použit i při měření růstu HDP

⁶ HOLMAN, R.: *Ekonomie*, s. 432.

⁷ Tamtéž.

z roku na rok; odečteme-li od celkového % růstu HDP z roku na rok vypočtené % inflace, obdržíme skutečný nárůst fyzického objemu HDP.“⁸

3.2 Metody výpočtu HDP

Pro výpočet hrubého domácího produktu můžeme využít celkem tři metody – důchodovou, produkční nebo výdajovou. Výhodou je, že záleží čistě na statistikovi, kterou metodu zvolí. Všechny metody totiž vedou ke stejnému výsledku.

3.2.1 Důchodová metoda

„Důchodovou metodou se HDP počítá jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem.“⁹ Sčítáme tedy toky jednotlivých důchodů. Dané důchody však nezapočítáváme celé, ale odečítáme od nich dotace. Vzorec pro výpočet důchodovou metodou je tedy následující:

$$\text{HDP} = w + r + \Pi + i + n + a + T^{10} \quad (5);$$

kde: w – hrubé mzdy a platy před zdaněním;

r – renty plynoucí z nemovitostí a půdy;

Π – hrubé zisky firem;

i – čisté úroky¹¹;

n – příjmy z nezávislé činnosti;

a – amortizace;

T – nepřímé daně zmenšené o dotace.

Pomocí důchodové metody můžeme poměrně jednoduše odvodit některé podstatné makroekonomické ukazatele, jako jsou např. národní důchod nebo osobní důchod. Národní důchod představuje hodnotu všech příjmů domácností za dané období. V praxi se tedy jedná o součet prvních pěti proměnných výše uvedené rovnice. V případě osobního důchodu se jedná o hodnotu, kterou domácnosti opravdu za dané období získají. Osobní důchod, vypočteme, tak že od národního důchodu odečteme nerozdělené zisky firem, sociální pojištění, penzijní pojištění, daně z příjmu a přičteme hodnotu transferových plateb od státu.

⁸ LIŠKA, V. a kol.: *Makroekonomie*, s. 317.

⁹ BRČÁK, J., SEKERKA, B.: *Makroekonomie*, s. 18.

¹⁰ PAVELKA, T.: *Makroekonomie – základní kurz*, s. 23.

¹¹ Čisté úroky jsou rozdílem mezi úroky, které domácnosti dostaly, a úroky, které domácnosti vydaly.

3.2.2 Produkční metoda

Produkční neboli výrobová metoda je také někdy nazývána metodou přidané hodnoty. Produkční metodou spočítáme hrubý domácí produkt jako součet produkce jednotlivých odvětví a čistých daní na produkty. Tato hodnota je potom snížena o dotace na dané produkty. Abychom předešli dvojímu započítání, tak musíme od finální hodnoty produktu odečíst materiál a meziprodukty od jiných firem.

$$\text{HDP} = \text{produkce} - \text{meziprodukt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace na produkty}^{12} \quad (6)$$

3.2.3 Výdajová metoda

Výdajovou metodou spočítáme HDP jako součet agregátních výdajů. Níže uvedená varianta vzorce počítá s tzv. otevřenou ekonomikou, která se v praxi účastní mezinárodního obchodu zboží, služeb a kapitálu. Může ovšem existovat i ekonomika uzavřená, která jako taková se této mezinárodní směny neúčastní. V takovém případě se z rovnice vypustí čisté vývozy. Vzorec pro otevřenou ekonomiku má následující podobu:

$$\text{HDP} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + \text{NX}^{13} \quad (7);$$

kde: C – spotřební výdaje domácností;

I – soukromé investice;

G – vládní nákupy zboží a služeb;

NX – čisté vývozy (rozdíl mezi exportem a importem).

Spotřební výdaje domácností zahrnují pomalu všechnu všechny výdaje, které domácnosti za daný rok vynaloží. Spotřební výdaje můžeme rozdělit do tří hlavních skupin – zboží dlouhodobé spotřeby (automobil, počítač), zboží krátkodobé spotřeby (potravin) a služby (škola, zdravotní péče). Všechny výdaje domácností ovšem nejsou do spotřebních výdajů zahrnovány. Mezi tyto výdaje můžeme zařadit např. nákup použitého zboží. Použité zboží bylo totiž do spotřebních výdajů domácností započteno již při prvním nákupu.

3.3 Úspory z HDP

Jak jsme již dříve uvedli, hrubý domácí produkt je souhrn všech vyrobených finálních statků. Musíme si ale uvědomit, že spotřebována je pouze jejich část. Tuto část proto nazýváme úspory. Nejedná se ovšem o úspory ve formě peněz na účtech v bankách. Tento

¹² BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D.: *Makroekonomie – teorie a praxe*, s. 15.

¹³ BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D., SVOBODA, R.: *Česká republika ve světle ekonomických teorií*, s. 59.

termín musíme chápat jako nespotřebovanou část domácího produktu. Vztah úspor a HDP si můžeme odvodit pomocí dvou rovnic HDP:¹⁴

$$S = \text{HDP} - C, \text{ a také platí;}$$

$$I = \text{HDP} - C, \text{ z toho potom vyplývá;}$$

$$S = I \text{ (8).}$$

Z tohoto vztahu jasně vyplývá, že se celkové úspory S rovnají investicím. V reálném světě samozřejmě k této rovnosti nemusí vždycky dojít, a proto existují další dvě varianty. V prvním případě jsou investice větší než úspory. V takovém případě dochází k růstu zadlužení. Při opačné situaci přesahují úspory vynaložené investice a dochází díky tomu k poklesu celkového dluhu.

3.4 Ovlivnění HDP

Hrubý domácí produkt je velmi důležitým ukazatelem ekonomiky, a proto se ho státy snaží ovlivnit svou politikou. Z makroekonomického hlediska ovlivňují velikost HDP dva subjekty - vláda a centrální banka. Vláda se snaží ovlivnit HDP pomocí fiskální politiky a centrální banka na druhé straně pomocí monetární politiky.

Musíme si ovšem uvědomit, že cílem těch subjektů není dosáhnout maximálního růstu HDP. V takovém případě by došlo k tzv. přehřátí ekonomiky a vysoké inflaci. Stát by měl ve spolupráci s centrální bankou dávat přednost mírnějšímu, ale za to pravidelnému růstu ekonomiky kolem 2 až 3 %.

3.4.1 Fiskální politika

Jak jsme již výše uvedli, tak monetární politiku má ve svých rukách vláda. Základem každé fiskální politiky je rozpočtová soustava, jejímž základním kamenem je státní rozpočet. Ten má samozřejmě dvě hlavní strany – stránku příjmovou a výdajovou.

Mezi hlavní zdroje příjmů patří přímé a nepřímé daně, přijaté úroky nebo příjmy vzniklé privatizací státního majetku. Na straně výdajů se vyskytují především transferové platby sociálního charakteru, jako jsou dávky nebo důchody, vládní nákupy či úroky plynoucí z veřejného dluhu.

Fiskální politika může mít dvě základní podoby, expanzivní nebo restriktivní. V případě expanzivní fiskální politiky používá tyto nástroje – zvyšování vládních výdajů,

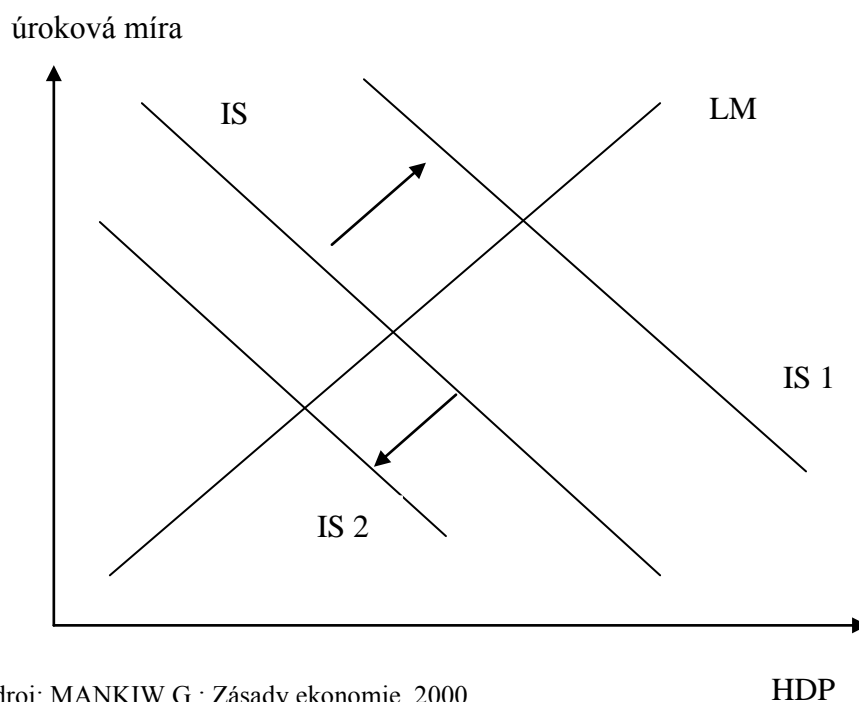
¹⁴ HOLMAN, R.: *Ekonomie*, s. 440.

zvvyšování transferových plateb nebo snižování daňového zatížení. Když chce vláda provádět restriktivní politiku, tak používá stejné nástroje jako v případě expanzivní politiky, pouze s tím rozdílem, že je využívá obráceně. V praxi tedy dochází ke snížení vládních výdajů, snížení transferových plateb a dochází k většímu daňovému zatížení.

Účinky fiskální politiky samozřejmě nejsou patrné okamžitě a v některých případech třeba nepřinesou ani kýžený výsledek. Podle Brčáka a Sekerky¹⁵ existují tyto bariéry fiskální politiky:

- časové zpoždění – výrazné zpoždění opatření zejména v diskreční politice;
- efekt vytěšňovací – v důsledku expanzivní politiky dochází k růstu poptávky po penězích, na základě toho pak rostou úrokové sazby, to má za následek pokles soukromých investic;
- veřejný dluh – péče o něj.

Graf 1: Fiskální politika

Zdroj: MANKIWI G.: Zásady ekonomie, 2000

V případě křivky *IS 1* došlo k fiskální expanzi, a proto se tato křivka posunula směrem doprava. Tím pádem došlo k nárůstu finálního produktu. Na druhé straně ovšem vzrostla i úroková míra, což se musí brát v potaz, aby nedošlo k vytěšňovacímu efektu.

¹⁵ BRČÁK, J., SEKERKA, B.: *Makroekonomie*, s. 216.

V případě křivky *IS 2* došlo k fiskální restrikcí a došlo tedy k posunu křivky směrem doleva. Nastala tak situace, že sice poklesl celkový produkt, ale na druhé straně došlo i poklesu úrokové míry, což povede k tomu, že peníze budou levnější.

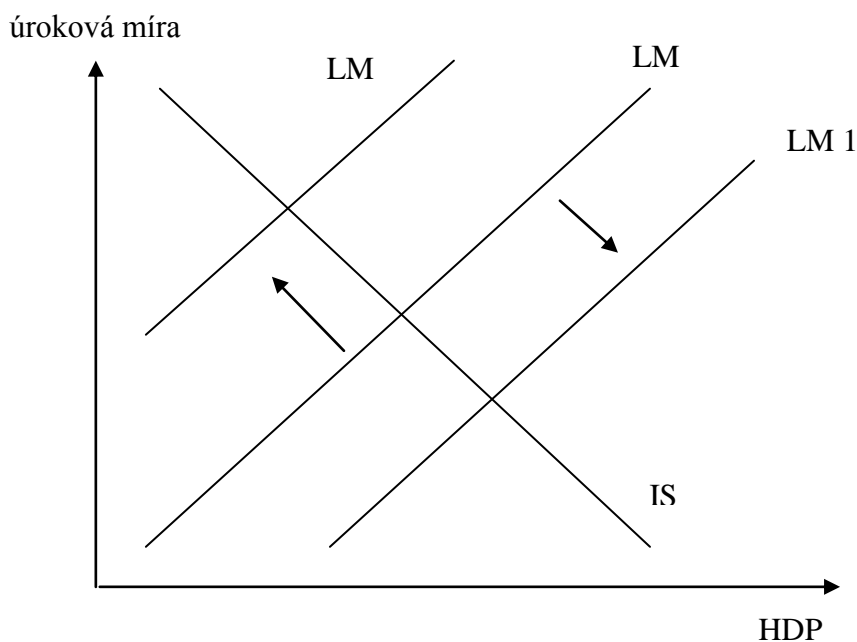
3.4.2 Monetární politika

Jak jsme již výše uvedli tak monetární politiku má zpravidla na starosti centrální banka. Podstatou monetární politiky je regulace peněz v ekonomice, stanovení nebo regulování směnného kurzu, regulace úrokových měr a sazeb.

Centrální banka může provádět opět dva typy politik, politiku expanzivní nebo politiku restriktivní. K naplnění svých cílů pak může centrální banka využívat dvě skupiny nástrojů – nástroje přímé neboli administrativní a nástroje nepřímé neboli tržně orientované.

Mezi přímé nástroje můžeme zařadit regulaci investičních úvěrů, regulaci spotřebních úvěrů a další. Mezi nepřímé můžeme zařadit povinné minimální rezervy, operace na volném trhu a diskontní politika.

Graf 2: Monetární politika

Zdroj: SLANÝ, A. a kol.: Makroekonomická analýza a hospodářská politika, 2003

Křivka *LM 1* představuje monetární expanzi, kterou zapříčinil posun křivky *LM* doleva. Monetární expanze nám přinesla nárůst hrubého domácího produktu a pokles úrokové míry.

V případě křivky *LM* 2 došlo fiskální restrikcí a tím pádem nastal posun křivky *LM* doleva nahoru. Tato změna vedla ke snížení celkového produktu a navýšení úrokové míry. Tento může nastat např. v důsledku snížení peněžní zásoby v ekonomice.

3.5 Index lidského rozvoje

Ekonomický vývoj jednotlivých států můžeme měřit nejen pomocí HDP, ale například pomocí souhrnných indexů. Od roku 1990 používají Spojené národy index HDI (Human Development Index – Index lidského rozvoje).

Index lidského rozvoje srovnává všechny členské státy OSN nejen podle ekonomického stavu, ale analyzuje data, která se týkají kvality lidského života. Konkrétně hovoříme o datech z oblasti zdraví, vzdělanosti, gramotnosti, očekávané délky života, porodnosti a dalších různých faktorů.

Výpočet celkového HDI vychází ze třech základních oblastí, z nichž dvě patří do kategorie kvality lidského života a zbývající je čistě ekonomické. Mezi výše zmiňované oblasti patří:

- průměrná očekávaná délka života;
- počet dětí přihlášených na základní, střední a vysoké školy (1/3 z hodnoty oblasti) a míra gramotnosti u starší části obyvatelstva (2/3 z hodnoty oblasti);
- hrubý domácí produkt na obyvatele v dolarech.

Index lidského rozvoje se pohybuje v rozmezí od 0 do 1. Čím vyšších hodnot index dosahuje, tím je daná země na vyšším socioekonomickém stupni. Dle dosažených hodnot můžeme rozdělit státy do tří kategorií.

- velmi rozvinuté země mají HDI index $> 0,8$;
- středně rozvinuté mají HDI index mezi 0,5 a 0,79;
- málo rozvinuté země mají HDI index $< 0,49$.

Česká republika se v roce 2012 umístila na 28. místě s celkovým HDI 0,867. Jen pro představu, v roce 1990 mělo tehdejší Československo HDI index 0,761.¹⁶

¹⁶ United Nations Development Programme – Human Development Reports, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/CZE>>

3.6 Hospodářský cyklus

Na hospodářský cyklus jako takový můžeme pohlížet z krátkodobého hlediska, nebo z dlouhodobého. V případě krátkodobého hlediska směřuje pozornost ke kolísání domácího produktu, které nastává z důvodu cyklického vývoje ekonomiky. Z dlouhodobého pohledu je sledována snaha o zvyšování potenciálního produktu¹⁷. Tato snaha by měla vést ke zvyšování produkčních možností dané ekonomiky. Hospodářský cyklus je všeobecně považován za vlastnost, která je typická pro každou tržní ekonomiku.

V souvislosti s hospodářským cyklem jsou často uváděny pojmy ekonomický růst a ekonomický rozvoj. Bohužel jsou velice často tyto dva pojmy zaměňovány, především v médiích. „*Ekonomický růst se projevuje jako zvyšování objemu výroby zboží a služeb, která vede k růstu životní úrovně občanů daného státu.*“¹⁸ Ekonomický růst je způsoben působením lidských zdrojů, přírodními zdroji (velikost a kvalita nalezišť) a kapitálovými zdroji (stroje, technická vyspělost). Na druhé straně ekonomický rozvoj představuje změny ve společnosti, jako jsou urbanizace, populační růst atd. Z těchto definic tedy vyplývá jistá provázanost obou pojmů. V případě ekonomického rozvoje, např. v podobě populační exploze, může dojít i k ekonomickému růstu, jenž pak následně ovlivní směřování ekonomického rozvoje.

3.6.1 Překážky ekonomického růstu

Každá ekonomika na světě naráží na překážky, které jí brání v lepším a třeba i rychlejším ekonomickém rozvoji. V takovém případě by se orgány odpovědné za stav ekonomiky měli snažit nastolené problémy minimalizovat nebo úplně odstranit.

První takovou překážku nám představuje počet pracovních sil. Tento problém je především spojován s vyspělým západním světem a především Evropou. Evropa se v současnosti potýká s dlouhodobým problémem stárnutí populace, což může v extrémním případě vést až k naprostému nedostatku pracovních sil v budoucnu. Zlepšení situace nepředstavují ani případní migranti. Nejde totiž pouze o počet pracovních sil, ale samozřejmě jde i o jejich kvalitu. Z toho důvodu je potřeba, aby stát zabránil odlivu kvalifikované pracovní síly.

Další překážku do cesty staví sama příroda. Zde máme na mysli především přírodní zdroje, které se nacházejí na území daného státu. V dnešní době se stále více objevují studie,

¹⁷ Potenciální produkt je nejvyšší možný výkon ekonomiky, který je určen kvalitou a množstvím výrobních zdrojů.

¹⁸ URBAN, J.: *Teorie národního hospodářství*, s. 92.

kteřé nám predikují, za jak dlouho nám jisté druhy nerostného bohatství dojdou. S touto stále se zmenšující základnou nerostných surovin jde ruku v ruce i jejich rostoucí cena na světových trzích. Jediným řešením tohoto problému je výzkum a vývoj nových technologií.

Vedle přírodních zdrojů musíme samozřejmě uvést i klimatické podmínky, které hrají velmi důležitou roli v ekonomickém rozvoji, nebo přírodní katastrofy.

V neposlední řadě samozřejmě můžou překážky nabývat i formy institucionální, které představují legislativní a politické bariéry.

3.6.2 Teorie ekonomického růstu

V makroekonomii existují různé modely, které se snaží problematikou ekonomického růstu a vývoje hospodářských cyklů zabývat. Mezi ně můžeme zařadit Klasický model růstu, Keynesiánský model růstu a Neoklasický model růstu. V následujících odstavcích se budeme snažit přiblížit jednotlivé myšlenky daných modelů.

Klasický model růstu

Hlavními představiteli klasického modelu růstu jsou ekonomové z 18. století Adam Smith a Thomas Robert Malthus. Základy klasického modelu jsou tvorba a přerozdělení národního bohatství, teorie hodnoty a tzv. neviditelná ruka trhu. Primární myšlenkou neviditelné ruky bylo nalezení rovnováhy mezi zájmy jednotlivců a celé společnosti. Především však zastánci neviditelné ruky trhu odmítali zásahy do ekonomiky ze strany vlád či panovníků. Klasický model dále uvažuje dělbu práce, která by měla být hlavním motorem ekonomického růstu. Tento model je tedy v naprostém souladu s představami klasiků o liberalismu a svobodném obchodu.

Keynesiánský model růstu

Nejznámější model, který je orientovaný na poptávku, byl vytvořen Royem Harrodem a Evseyem Domarem. „V podstatě jde o dva modely, které různým postupem dojdou ke stejnému závěru. Harrod – Domarův model je první teorií, kterou lze zařadit mezi moderní teorie ekonomického růstu.“¹⁹ Model vychází z keynesiánské teorie rovnováhy a je založen na efektivní poptávce a investicích a na rozdíl od klasického zdůrazňuje nutnost státních zásahů a provádění fiskální a monetární politiky.

¹⁹ ČADIL, J.: *Regionální ekonomie – teorie a aplikace*, s. 57.

Neoklasický model růstu

„Neoklasický model růstu je základním nástrojem porozumění procesu růstu v rozvinutých zemích a je uplatňován v empirických studiích zabývajících se zdroji ekonomického růstu. Neoklasický model růstu pracuje s ekonomikou, ve které se vyrábí jediný homogenní produkt s využitím dvou výrobních faktorů, kapitálu a práce.“²⁰ Průkopníkem tohoto modelu byl Robert Solow. Ten vycházel ve svém modelu z Cobb – Douglasovy produkční funkce, která se vyznačuje konstantními výnosy u rozsahu. Při srovnání s klasickým modelem neoklasický model již předpokládá, že kapitál patří mezi faktory ekonomického růstu a je možná jeho vzájemná kombinace s prací. Neoklasická teorie uvažuje i technologické změny, jež mohou změnit hranice výrobních možností ekonomiky. Tyto změny mohou vést k růstu ekonomiky. Hlavním nedostatkem tohoto modelu je postavení technologického pokroku, který není vysvětlen a je považovaný za exogenní.

Přestože existuje na světě mnoho teorií o hospodářských cyklech, tak se dodnes ekonomové jednotně neshodli na tom, co je vlastně způsobuje. Mezi hlavní příčiny se řadí vnější šoky, hospodářská opatření vlád a cykly fixních investic a zásob. Výkyvy tak můžou zapříčinit expanzivní politiky, které vlády provádějí s cílem snížit nezaměstnanost. Po nich následují jistá restriktivní opatření s úkolem zabránit inflačním následkům expanze. Většinou to však nastává v okamžiku, kdy začínají působit automatické brzdící mechanismy. Výsledkem je však urychlení poklesu. Z těchto důvodů je velmi podstatné sledovat ekonomické ukazatele, které můžeme rozdělit do tří skupin. Jedná se o ukazatele předstihové, průběhové a zpožděné.

Samozřejmě že nejdůležitější jsou ukazatele předstihové. Včasné rozeznání signálů, které nám ukazatele přináší, mohou vést ke zmírnění dopadů a zavedení opravných opatření. Podle Kaminské²¹ jsou tyto ukazatele jako indikátory, které nám mohou dát první signály změn již 17 měsíců dopředu. Mezi ukazatele s prvními signály 16 měsíců dopředu patří např. import. V případě 15 měsíců dopředu můžeme uvést bankovní vklady, devizové rezervy nebo export.

²⁰ SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W.D.: *Ekonomie*, s. 563.

²¹ KAMINSKY, G., LIZONDO, S. a REINHART, C.M.: IMF Staff Papers - Leading indicators of currency crises. [online], [cit. 2015-08-20], Dostupné z: <<http://ideas.repec.org/p/pramprapa/6981.html>>.

4 Vlastní práce

4.1 Transformace ekonomiky

V roce 1990 stála Československá republika před velmi důležitým úkolem. Tím bylo převedení centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní, jakou ekonomové znali ze západní Evropy. Muselo zde dojít především k privatizaci ohromného počtu státních podniků a ekonomickým reformám.

Transformační proces můžeme rozdělit dle Žídka²² na několik období:

- transformační recese v letech 1990 až 1992;
- obnova a boom v letech 1993 až 1996;
- recese v letech 1997 až 1999;
- obnova a růst v letech 1999 až 2003.

Období po transformaci pak můžeme rozdělit na tato období:

- vstup do Evropské unie 2004;
- stabilní ekonomický růst v letech 2005 až 2008;
- propad ekonomiky v důsledku světové hospodářské krize v roce 2009;
- období opětovného růstu v letech 2010 a 2011;
- pokles ekonomiky v důsledku restriktivní politiky 2012 a 2013.

V prvních dvou letech transformace stály před ekonomy ty nejtěžší úkoly. Museli se vypořádat s odkazem komunistického režimu a jeho plánovanou ekonomikou. Jedním z velkých problémů byla nevyhovující struktura hospodářství. To mělo projít značnými změnami a výraznou redukcí počtu provozů.

Okolnosti počátku české transformace můžeme rozdělit na příznivé a nepříznivé. Mezi ty příznivé bychom zařadili – relativně výkonný průmysl, kvalifikovanou pracovní sílu, nízkou zadluženost a nízkou inflaci (1-2 %). Naproti tomu nepříznivými okolnostmi byly náročnost západních trhů, rozpad RVHP a tím pádem pokles poptávky po československém zboží, nejednotnost politické reprezentace v otázkách transformace a v neposlední řadě národnostní problémy, které později vyústily až v rozpad Československé republiky.²³

²² ŽÍDEK, L.: *Transformace české ekonomiky 1989-2004*, s. 105.

²³ KRÁLÍK, O.: *Transformace české (československé) ekonomiky*, s. 4-5.

Z níže uvedené tabulky jasně vyplývá, jak těžké období prožíval export všech bývalých komunistických států. Podle odhadů rozpad Rady vzájemné hospodářské pomoci vedl k přibližně třetinovému poklesu hrubého domácího produktu všech států bývalého východního bloku.

Tabulka 1: Změny exportu u států bývalého RVHP

Země	Do bývalého RVHP	V tom SSSR	Do oblastí s volně směnitelnou měnou
Bulharsko	- 64 %	- 57 %	- 30 %
Československo	- 68%	- 63 %	- 11 %
Maďarsko	- 67 %	- 69 %	15 %
Polsko	- 71 %	- 74 %	- 1 %
Rumunsko	- 60 %	- 60 %	- 33 %

Zdroj: BULÍŘ, A., JONÁŠ, J.: *Ekonomie reformy*, 1995

V průběhu transformace muselo dojít i k odstátnění velké části majetku. Tento proces probíhal v několika vlnách a různými způsoby – restitucí, velkou privatizací, malou privatizací a kuponovou privatizací.²⁴

Transformační recese, která nastala v prvních letech transformace, byla pro naši ekonomiku nevyhnutelná i vzhledem k faktu, že západní Evropa procházela také jistou ekonomickou krizí. Transformační recese je podle bývalého prezidenta Václava Klause²⁵ považována za fenomén, který je kvalitativně odlišný od tradičních recesí tržních ekonomik.

V níže uvedené tabulce můžeme vidět časové srovnání transformačních kroků u maďarské, polské a československé ekonomiky. Československo se dostalo ke všem změnám až po Sametové revoluci, čímž se do jisté míry liší od zbylých dvou ekonomik, kde změny proběhly již dříve. Většina níže uvedených opatření a změn proběhla v letech 1990 a 1991. Z těchto dat tedy vyplývá, že Československo a jeho ekonomika prošla zřejmě nejživelnějšími změnami.

²⁴ Tamtéž, s. 16.

²⁵ KLAUS, V., TOMŠÍK, V.: *Makroekonomická fakta české transformace*, s. 16.

Tabulka 2: Roky provedení změn směrem k tržní ekonomice

Reformní opatření	Maďarsko	Polsko	Československo
Zrušení závazných plánů	1968	1982	1990
Zrušení centrálních přidělů	1968	1991	1990
První kroky k liberalizaci cen	1968	1957, 1975	1991
Jednotný devizový kurz	1981	1990	1991
Vstup do MMF a SB	1982	1986	1990
Svoboda podnikání	1982	bez omezení	1991
Zákonodárství o bankrotech	1986	1983	1991, 1992
Dvoustupňové bankovníctví	1987	1988	1990
Nový systém daně z příjmů	1988	1992	1993
Systém daně z přidané hodnoty	1988	1993	1991(sic)
Zákonodárství o akciových spol.	1989	1990	1991
Liberalizace obchodu	1989	1990	1991
Systém podpor v nezaměstnanosti	1989	1990	1991

Zdroj: KORNAI, J. Placení účtu za gulášový komunismus, 1996.

4.2 Hodnocení HDP v České republice v letech 1993 až 2015

V této kapitole se budeme zabývat vývojem hrubého domácího produktu od vzniku samostatné České republiky až do roku 2015. Hlavní část zkoumání se bude zabývat hrubým domácím produktem ve stálých cenách roku 2010. Pro dokreslení stavu budou v menších kapitolách komentovány i běžné ceny HDP. Hrubý domácí produkt byl vždy zkoumán ve víceletém časovém období od dvou do pěti po sobě jdoucích let.

Hrubý domácí produkt v stálých cenách

Hrubý domácí produkt ve stálých cenách (roku 2010), jak můžeme vidět v níže uvedené tabulce, zaznamenal pravidelný meziroční růst, který byl přerušen v krizových letech 1997, 2009 a 2012. Z poklesu v roce 2009 se ekonomika vzpamatovala až za další dva roky, kdy celkové HDP přibližně dosahovalo hodnot z předkrizového roku 2008. Po překonání této situace nastal další propad zapříčiněný příliš restriktivní politikou pravicové vlády. Ta se rozsáhlými škrty snažila zabránit vysokému deficitu, což ale ve výsledku vedlo k utlumení ekonomiky. O celém zkoumaném období bychom mohli prohlásit, že všechny položky hrubého domácího zaznamenaly růst vyjma výše zmíněných krizových let.

Nejvýznamnější položkou HDP byla po celé dvacetileté období spotřeba domácností. Ta se podílela na celkové hodnotě zhruba jednou polovinou. Nejnižších procentuálních hodnot dosáhla spotřeba domácností v roce 2007, kdy se podílela pouze 47 %.

Zřejmě největší proměnu prodělal český zahraniční obchod. Ten od roku 1996 do roku 2004 vykazoval každoročně záporné saldo ve stálých cenách. V dalších letech začal export

pravidelně převyšovat import a rostl tím pádem i kladný podíl čistého exportu na celkovém domácím produktu.

Tabulka 3: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 2012 (v mld. Kč)

	HDP	bazický index k roku 1993	spotřeba domácností	podíl na HDP	vládní výdaje	podíl na HDP	tvorba hrubého kapitálu	podíl na HDP	čistý export	podíl na HDP
1993	2 435,3	100,0%	1 162,5	47,7%	628,3	25,8%	526,3	21,6%	100,1	4,1%
1994	2 493,5	102,4%	1 200,3	48,1%	658,9	26,4%	615,1	24,7%	34,6	1,4%
1995	2 647,6	108,7%	1 266,0	47,8%	651,5	24,6%	733,0	27,7%	11,7	0,4%
1996	2 761,0	113,4%	1 359,5	49,2%	654,1	23,7%	834,7	30,2%	-52,4	-1,9%
1997	2 742,4	112,6%	1 398,2	51,0%	674,5	24,6%	762,3	27,8%	-42,5	-1,5%
1998	2 733,7	112,3%	1 388,5	50,8%	659,1	24,1%	739,6	27,1%	-12,2	-0,4%
1999	2 773,0	113,9%	1 430,9	51,6%	677,0	24,4%	719,6	26,0%	-8,4	-0,3%
2000	2 892,1	118,8%	1 453,7	50,3%	673,8	23,3%	806,1	27,9%	-6,8	-0,2%
2001	2 980,4	122,4%	1 496,9	50,2%	693,9	23,3%	858,1	28,8%	-26	-0,9%
2002	3 029,5	124,4%	1 541,0	50,9%	749,4	24,7%	873,3	28,8%	-71,5	-2,4%
2003	3 138,6	128,9%	1 614,8	51,4%	793,5	25,3%	872,5	27,8%	-75,1	-2,4%
2004	3 293,9	135,3%	1 669,3	50,7%	783,8	23,8%	936,7	28,4%	-49,5	-1,5%
2005	3 506,1	144,0%	1 720,8	49,1%	791,9	22,6%	985,4	28,1%	30,9	0,9%
2006	3 747,2	153,9%	1 784,4	47,6%	797,2	21,3%	1 085,0	29,0%	88,3	2,4%
2007	3 954,3	162,4%	1 858,4	47,0%	801,1	20,3%	1 241,2	31,4%	60	1,5%
2008	4 061,6	166,8%	1 913,1	47,1%	809,9	19,9%	1 255,8	30,9%	87,2	2,1%
2009	3 864,9	158,7%	1 900,2	49,2%	833,9	21,6%	1 028,8	26,6%	107,7	2,8%
2010	3 953,6	162,3%	1 919,9	48,6%	836,7	21,2%	1 074,3	27,2%	122,5	3,1%
2011	4 031,4	165,5%	1 925,4	47,8%	812,4	20,2%	1 093,9	27,1%	199,4	4,9%
2012	3 995,1	164,0%	1 896,5	47,5%	799,0	20,0%	1 049,5	26,3%	251	6,3%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z ČSÚ

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

V dvacetiletém vývoji HDP v běžných cenách nedošlo v letech 1997 a 1998 k poklesu, tak jako u stálých cen. Pravidelný meziroční růst byl zastaven v roce 2009 světovou hospodářskou krizí. V následujících čtyřech letech se ekonomika začala přibližovat hodnotám z předkrizového roku 2008.

Podíl spotřeby domácností byl po většinu období o něco vyšší než u běžných cen a v posledním roce níže uvedené časové řady dosahoval 51,2 %. Minimální růst v roce 2012 byl zapříčiněn i nárůstem domácí spotřeby, která se meziročně zvýšila o přibližně 49 mld. Kč.

Saldo zahraničního obchodu České republiky vykazovalo od roku 2004 kladné hodnoty. Tyto příznivé výsledky můžeme dozajista přisoudit vstupu do Evropské unie. Nejvyšší kladné hodnoty dosáhl čistý export v roce 2012, jednalo se o 199,7 mld. Kč.

Tabulka 4: HDP v běžných cenách v letech 1993 až 2012 (v mld. Kč)

	HDP	bazický index k roku 1993	spotřeba domácností	podíl na HDP	vládní výdaje	podíl na HDP	tvorba hrubého kapitálu	podíl na HDP	čistý export	podíl na HDP
1993	1 144,6	100,0%	597,5	52,2%	243,7	21,3%	287,5	25,1%	15,8	1,4%
1994	1 323,3	115,6%	677,8	51,2%	288,8	21,8%	374,0	28,3%	-17,4	-1,3%
1995	1 533,6	134,0%	776,7	50,6%	319,6	20,8%	492,8	32,1%	-55,5	-3,6%
1996	1 761,5	153,9%	901,5	51,2%	356,1	20,2%	594,8	33,8%	-91,0	-5,2%
1997	1 884,9	164,7%	997,7	52,9%	398,2	21,1%	574,5	30,5%	-85,6	-4,5%
1998	2 061,5	180,1%	1 068,2	51,8%	416,1	20,2%	588,6	28,6%	-10,5	-0,5%
1999	2 149,0	187,8%	1 114,8	51,9%	455,1	21,2%	590,9	27,5%	-11,9	-0,6%
2000	2 269,6	198,3%	1 162,8	51,2%	476,1	21,0%	679,2	29,9%	-48,5	-2,1%
2001	2 448,5	213,9%	1 246,1	50,9%	512,9	20,9%	726,5	29,7%	-37,0	-1,5%
2002	2 567,5	224,3%	1 301,2	50,7%	572,8	22,3%	723,3	28,2%	-29,8	-1,2%
2003	2 688,1	234,9%	1 367,2	50,9%	625,9	23,3%	727,1	27,0%	-32,3	-1,2%
2004	2 929,1	255,9%	1 460,6	49,9%	648,6	22,1%	794,0	27,1%	25,7	0,9%
2005	3 116,0	272,2%	1 515,6	48,6%	689,3	22,1%	825,8	26,5%	85,1	2,7%
2006	3 352,6	292,9%	1 604,4	47,9%	718,7	21,4%	928,4	27,7%	100,9	3,0%
2007	3 662,5	320,0%	1 719,6	47,0%	753,8	20,6%	1 091,0	29,8%	97,4	2,7%
2008	3 848,4	336,2%	1 856,6	48,2%	785,8	20,4%	1 113,8	28,9%	91,9	2,4%
2009	3 739,2	326,7%	1 852,4	49,5%	836,8	22,4%	898,3	24,0%	151,4	4,0%
2010	3 775,2	329,8%	1 871,8	49,6%	835,7	22,1%	947,1	25,1%	120,5	3,2%
2011	3 841,0	335,6%	1 921,7	50,0%	818,7	21,3%	1 087,3	28,3%	158,8	4,1%
2012	3 846,0	336,0%	1 970,5	51,2%	809,9	21,1%	1 061,2	27,6%	199,7	5,2%

Zdroj: Vlastní zpracování dat z ČSÚ

4.2.1 Hodnocení vývoje HDP v letech 1993 až 1997

Před rokem 1993 prošla česká ekonomika prudkými změnami, které položily základ jejímu dalšímu vývoji. Nejdříve se tehdy ještě československá ekonomika musela vyrovnat s faktem, že už jí nebude nařizováno, co bude vyrábět Sovětským svazem prostřednictvím RVHP. V době, kdy se ekonomika a její subjekty začaly seznamovat s fungováním trhu, přišla další významná změna. Federální partneři se rozhodli jít každý svou vlastní cestou a vytvořili dva nové samostatné státy a tím pádem i dvě nové samostatné ekonomiky.

V roce 1993 tedy vznikla samostatná česká ekonomika, kterou nečekaly zrovna jednoduché úkoly. Politické elity musely pokračovat v hospodářských reformách, vedoucích k dokončení přerodu ekonomiky plánované v ekonomiku tržní.

Jak můžeme vidět v níže uvedené tabulce, hrubý domácí produkt v tomto období pravidelně rostl až do roku 1997. V tomto roce došlo k meziročnímu poklesu o 18,6 mld. Kč, což můžeme přičíst povodním na území Moravy nebo vládním úsporným balíčkům.

Tabulka 5: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)

	1993	1994	1995	1996	1997
HDP	2 435,3	2 493,5	2 647,6	2 761,0	2 742,4
- spotřeba domácností	1 162,5	1 200,3	1 266,0	1 359,5	1 398,2
- vládní výdaje	628,3	658,9	651,5	654,1	674,5
- tvorba hrubého kapitálu	526,3	615,1	733,0	834,7	762,3
- čistý export	100,1	34,6	11,7	-52,4	-42,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V tomto období se hlavním hnacím motorem růstu hrubého domácího produktu se stala stále rostoucí spotřeba domácností. Nejvýznamnější složkou spotřeby domácností byly výdaje vynaložené na potraviny a nealkoholické nápoje a nájemné. Náklady na nájemné zaznamenaly pravidelný každoroční růst na rozdíl od potravin a nealkoholických nápojů, které v letech 1994 a 1995 klesaly. Mezi další významné položky se řadí výdaje na rekreaci a kulturu, dopravu či na alkoholické nápoje a tabák. Spotřeba domácností jako taková si udržovala stále přibližně 50% podíl na celkovém domácím produktu.

Tabulka 6: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)

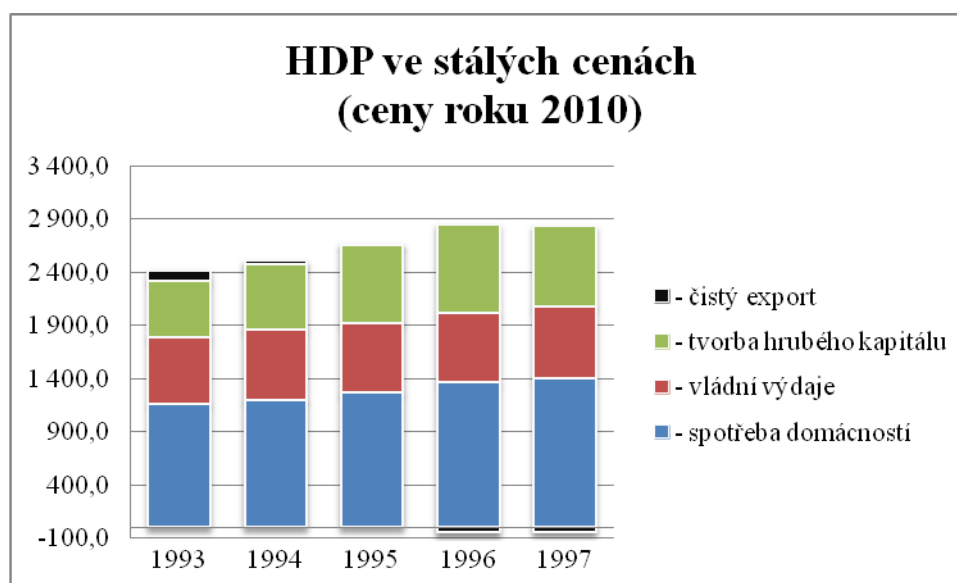
	1993	1994	1995	1996	1997
Potraviny a nealkoholické nápoje	194,6	190,0	189,3	202,5	208,6
Rekreace a kultura	90,2	95,8	113,7	125,0	127,9
Doprava	86,3	83,8	90,3	101,9	100,0
Nájemné	255,2	260,3	265,6	269,1	272,4
Alkoholické nápoje, tabák	123,6	133,4	144,7	144,4	147,0

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Další významnou složkou hrubého domácího produktu jsou vládní výdaje, kam můžeme zařadit výdaje na školství, zdravotnictví nebo armádu. Vládní výdaje zaznamenaly pokles v roce 1995 a jejich celkový podíl se na tvorbě HDP se pohyboval okolo 24 %.

Třetí nejvýznamnější složkou HDP se v roce 1993 stala tvorba hrubého kapitálu. Tvorba je tvořena třemi složkami – tvorbou hrubého fixního kapitálu, změnou zásob a čistým pořízením činností. V tvorbě hrubého kapitálu můžeme najít náklady vynaložené na stroje či nové domy a obydlí. V letech 1993 a 1994 byly nejvýznamnější položkou této složky náklady spojené pořízením strojů a zařízení. V následujícím roce ovšem došlo ke změně a položkou s největším podílem se staly ostatní budovy a stavby. V dalších dvou letech se opět staly nejvýznamnější položkou stroje a zařízení. Nejvyšších hodnot v tomto pětiletém období dosahovala tvorba v roce 1996.

Graf 3: HDP ve stálých cenách v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Poslední složkou tvořící hrubý domácí produkt je čistý export. Ta má v porovnání s ostatními složkami nejmenší vliv na konečný výsledek jednotlivých let. Dokonce vyjma let 1996 a 1997 byl tento vliv záporný. Jak můžeme vidět v níže uvedené tabulce, saldo zahraničního obchodu bylo v posledních dvou letech sice záporné, ale hodnoty vývozu i dovozu pravidelně rostly.

Tabulka 7: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)

	1993	1994	1995	1996	1997
Vývoz	633,9	618,7	713,3	731,2	787,0
Dovoz	533,7	584,1	701,6	783,7	829,6

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Tento vývoj není zcela překvapivý, Na jedné straně musíme brát v potaz, že se náš trh otevřel zahraničnímu zboží, které bylo často kvalitnější než domácí, a tudíž po něm byla velká poptávka. Na druhou stranu se české společnosti musely vyrovnat s faktem, že je bude stát ohromné úsilí, aby se jejich zboží mohlo prosadit i na západních trzích.

Nejvýznamnější položkou na straně vývozu i dovozu představovaly výrobky a služby zpracovatelského průmyslu. Na straně dovozu se na druhém místě pravidelně prosazoval dovoz nerostného bohatství, který můžeme ze strategického hlediska považovat za velmi důležitý.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

Na hrubý domácí produkt se nelze dívat pouze optikou stálých cen, ale je zapotřebí se zabývat také cenami běžnými. Ty by měly dokreslit komplexní představu o stavu hrubého domácího produktu v jednotlivých letech.

Za nejúspěšnější rok transformačního období 1993 až 1997 můžeme zajisté považovat rok 1997. Během tohoto časového úseku došlo k pravidelnému růstu hrubého domácího produktu.

Nejvýznamnější složkou byla stále spotřeba domácností, která si udržovala přibližně poloviční podíl na celkovém hrubém domácím produktu. Během celého období docházelo k pravidelnému růstu, který byl meziročně nejvyšší v roce 1995, kdy dosahoval téměř 14 %.

V případě vládních výdajů docházelo k pravidelnému meziročnímu růstu. Mezi lety 1993 a 1994 došlo přibližně k nárůstu o 45 mld. Kč.

Tabulka 8: HDP v běžných cenách v letech 1993 až 1997 (v mld. Kč)

	1993	1994	1995	1996	1997
HDP	1 144,6	1 323,3	1 533,6	1 761,5	1 884,9
- spotřeba domácností	597,5	677,8	776,7	901,5	997,7
- vládní výdaje	243,7	288,8	319,6	356,1	398,2
- tvorba hrubého kapitálu	287,5	374,0	492,8	594,8	574,5
- čistý export	15,8	-17,4	-55,5	-91,0	-85,6

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

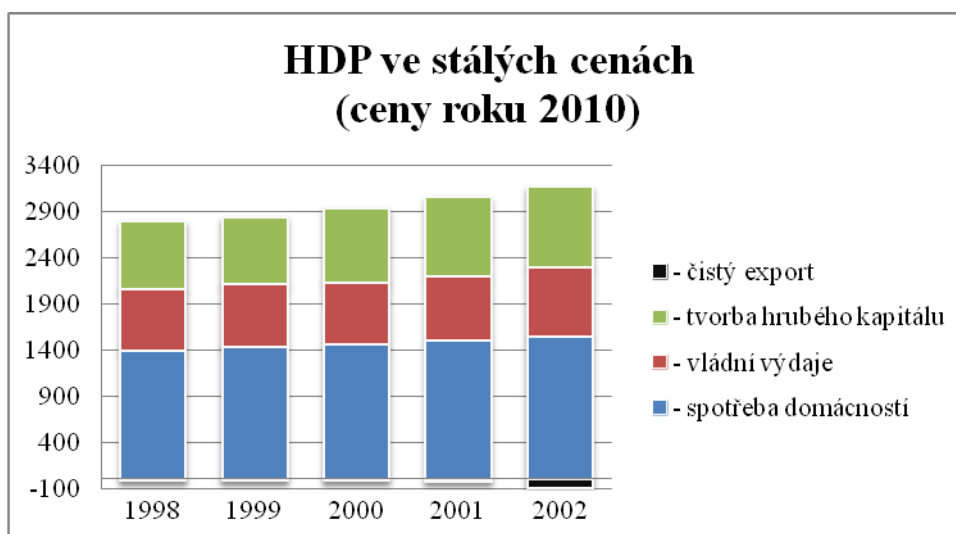
Význam tvorby hrubého kapitálu nabýval na důležitosti, jež kulminovala v roce 1996, kdy její podíl dosahoval 33,7 %. Během uvedeného období 1993 až 1997 vyššího podílu již nedosahovaly. V roce 1997 byl dokonce zaznamenán 20 mld. pokles.

V neposlední řadě se ještě zmíníme o situaci v zahraničním obchodě. Mezi lety 1993 a 1996 docházelo k postupnému poklesu, který se stále prohluboval. Na pomyslné dno se propadl v roce 1996. V tomto roce dosáhlo saldo záporné hodnoty 91 mld. Kč.

4.2.2 Hodnocení vývoje HDP v letech 1998 až 2002

V dalším zkoumaném období můžeme opět potvrdit růst hrubého domácího produktu ve stálých cenách roku 2010. Mezi lety 1998 až 2002 došlo k absolutnímu nárůstu o přibližně 296 mld. Kč, což znamená asi 10% nárůst.

Graf 4: HDP ve stálých cenách v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Výsledky roku 2002 mohly dosahovat dokonce mnohem vyšších hodnot, avšak během léta došlo k celostátním povodním. To samozřejmě negativně ovlivnilo průmyslovou i zemědělskou produkci z důvodu zatopení výrobních závodů nebo zničení úrody. Dále se tato přírodní katastrofa nepříznivě projevila i v cestovním ruchu. Ten byl ovlivněn buď zničením rekreačních středisek poblíž řek a rybníků, anebo rozhodnutím turistů, že nebudou riskovat dovolenou v České republice z důvodu bezpečnostního rizika.

Tabulka 9: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002
HDP	2 733,7	2 773,0	2 892,1	2 980,4	3 029,5
- spotřeba domácností	1 388,5	1 430,9	1 453,7	1 496,9	1 541,0
- vládní výdaje	659,1	677,0	673,8	693,9	749,4
- tvorba hrubého kapitálu	739,6	719,6	806,0	858,0	873,3
- čistý export	-12,2	-8,4	-6,8	-26,0	-71,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Stejně jako v minulém zkoumaném období je nejvýznamnější složkou hrubého domácího produktu spotřeba domácností, která si opět udržuje přibližně 50% podíl.

Jak demonstruje níže uvedená tabulka, nejdůležitější položkou bylo nájemné, jež si udržovalo podíl na celkovém domácím produktu mezi 8 až 10 %. Pořadí na dalších místech se příliš neměnilo oproti minulému pětiletému období. Druhou nejvýznamnější položkou zůstaly potraviny a nealkoholické nápoje následované výdaji na alkohol a tabák.

Tuto položku můžeme považovat z pohledu ekonomiky státu za dvousečnou. V první řadě produkce alkoholických nápojů má v našich zemích dlouholetou tradici, ať už díky českému pivu nebo karlovarské Becherovce. Díky tomu plynou do státní kasy nezanedbatelné příjmy v podobě daní. Ve spotřebě piva na osobu dosahuje Česká republika dlouhodobě nejvyššího průměru. Dalším přínosem je i velký počet pracovních míst, který nabízí tento průmysl. Na druhou stranu konzumace alkoholických nápojů a tabákových výrobků může vést k dlouhodobým zdravotním problémům obyvatel, které samozřejmě negativně zatěžují ekonomiku státu. Zatěžují ji vynakládáním finančních prostředků na léčbu, během níž se pracovní produktivita pacienta snižuje nebo dokonce rovná nule.

Tabulka 10: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002
Potraviny a nealkoholické nápoje	214,5	231,9	236,9	237,8	247,7
Rekreace a kultura	125,1	130,0	135,4	139,4	143,8
Doprava	101,1	104,2	104,4	110,5	111,2
Nájemné	276,0	279,7	287,1	293,8	297,8
Alkoholické nápoje, tabák	143,9	151,2	149,9	144,7	148,6

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Během celého období 1998 až 2002 převyšoval import český export. Celkové saldo bylo na obou stranách opět ovlivněno především položkou výroby a služby zpracovatelského průmyslu.

V souvislosti s průmyslovým vývozem musíme zmínit českou automobilovou „jedničku“ – společnost Škoda a. s. Ta se totiž v roce 2000 stala stoprocentním majetkem koncernu Volkswagen. V následujících letech význam této značky ještě rostl, což se projevilo v generovaném zisku a počtu zaměstnanců. Dnes již můžeme s jistotou prohlásit, že šlo o privatizaci, která pro Českou republiku dopadla nejlépe.

Tabulka 11: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002
Vývoz	863,1	908,1	1 042,7	1 141,2	1 151,5
Dovoz	875,3	916,5	1 049,6	1 167,2	1 223,1

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

Ve zkoumaném období 1998 až 2002 docházelo k pravidelnému růstu hrubého domácího produktu v běžných cenách. Největšího růstu dosahovalo HDP České republiky v roce 2001, kdy se vyhoupllo až na 7,3 %. Ovšem v následujícím roce došlo ke zpomalení meziročního růstu.

Při pohledu na výdajovou strukturu v níže uvedené tabulce lze opět vyčíst výsadní postavení domácností a jejich spotřeby. Ta přes celé této období vykazovala pravidelný

meziroční nárůst. V roce 2002 dosahovala spotřeba nejvyšších hodnot pro toto období 1 301,2 mld. Kč.

Tabulka 12: HDP v běžných cenách v letech 1998 až 2002 (v mld. Kč)

	1998	1999	2000	2001	2002
HDP	2 061,5	2 149,0	2 269,6	2 448,5	2 567,5
- spotřeba domácností	1 068,2	1 114,8	1 162,8	1 246,1	1 301,2
- vládní výdaje	416,1	455,1	476,1	512,9	572,8
- tvorba hrubého kapitálu	588,6	590,9	679,2	726,5	723,3
- čistý export	-10,5	-11,9	-48,5	-37,0	-29,8

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V případě vládních výdajů jsme mohli zaznamenat stálý meziroční nárůst. Jinak se výdaje vlády po celé období pohybovaly kolem 24% podílu na celkovém HDP. V případě porovnání s hrubým kapitálem pokračuje trend započatý v roce 1993 spočívající v tom, že vládní výdaje měly menší podíl na celkovém hrubém domácím produktu oproti tvorbě hrubého kapitálu.

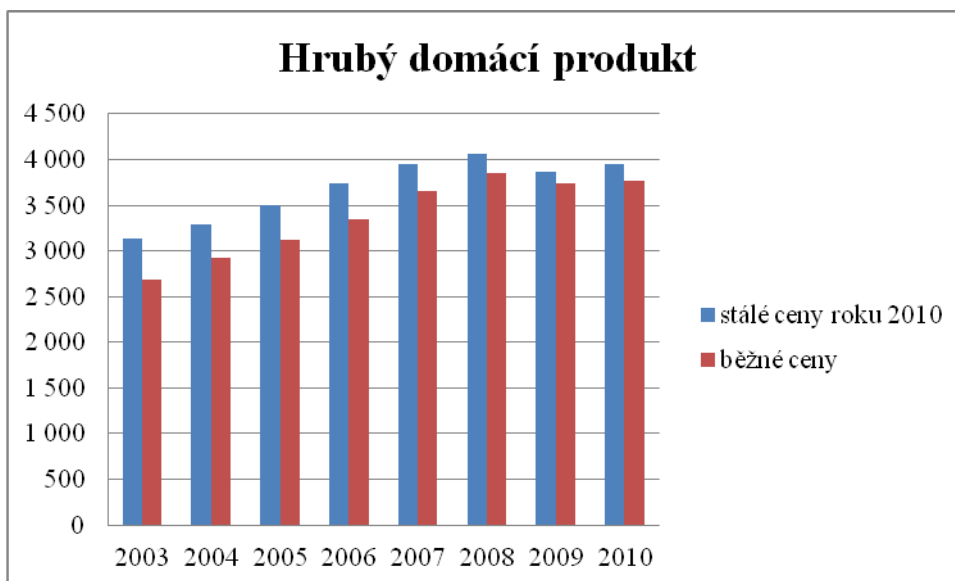
Zahraniční obchod se v celém zkoumaném období pohyboval v záporných hodnotách, což vyvrcholilo rokem 2000, kdy saldo dosahovalo ztráty 48,5 mld. Kč. Za tento výsledek může především záporný stav bilance služeb.

4.2.3 Hodnocení vývoje HDP v letech 2003 až 2010

Hrubý domácí produkt v období 2003 až 2008 rostl poměrně dynamicky a vedl k makroekonomické stabilitě. Takový růst ovšem nemůže trvat stále a jeho konec nastal v roce 2009. Českou ekonomiku v té době zasáhla celosvětová finanční a hospodářská krize. V důsledku této krize se Česká republika propadla do nejhlubší recese v historii jejího samostatného fungování. V následujícím roce došlo k určitému zlepšení hospodářské situace a k růstu hrubého domácího produktu.

Na grafu č. 5 můžeme sledovat průběh vývoje hrubého domácího produktu v běžných cenách i v cenách stálých roku 2010. Právě zde je poměrně jasně patrný propad v roce 2009, který byl zapříčiněn výše zmiňovanou finanční a hospodářskou krizí.

Graf 5: Porovnání HDP v běžných a stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2010 (v mld. Kč)

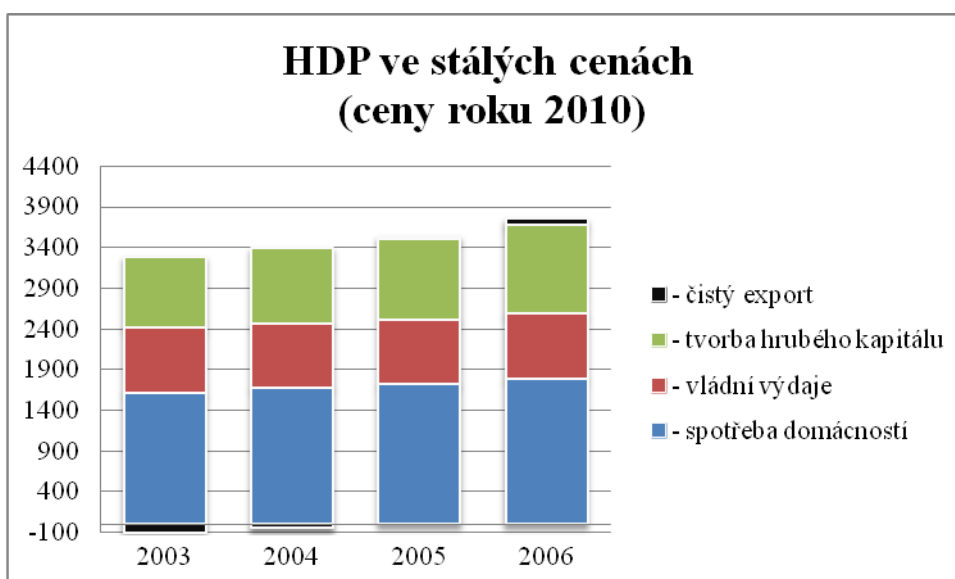

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Hodnocení vývoje HDP v letech 2003 až 2006

Toto zkoumané období můžeme charakterizovat jako období velmi znatelného a pravidelného růstu. Z dlouhodobého hlediska musíme zdůraznit, že Česká republika vstoupila v květnu 2004 do Evropské unie, což příznivě ovlivnilo její ekonomický vývoj. Dále bychom se měli zmínit o postavení českého zahraničního obchodu. V těchto letech započal růst kladného salda mezinárodní směny. V dalších letech, a to ani v těch krizových, neměla Česká republika záporné saldo zahraničního obchodu.

Graf 6: HDP ve stálých cenách v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Z pohledu stálých cen docházelo k jejich pravidelnému růstu, který každoročně převyšoval 200 mld. Kč, vyjma roku 2003.

Na celkový hrubý domácí produkt měla samozřejmě největší vliv spotřeba domácností, jež si udržovala skoro padesátiprocentní podíl. Nejhorší postavení vůči celkovému produktu nastalo v roce 2006, kdy se celková spotřeba domácností podílela pouze 47,6 %.

Tabulka 13: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)

	2003	2004	2005	2006
HDP	3 138,6	3 293,9	3 506,1	3 747,2
- spotřeba domácností	1 614,8	1 669,3	1 720,8	1 784,4
- vládní výdaje	793,5	783,8	791,9	797,2
- tvorba hrubého kapitálu	872,5	936,7	985,4	1 085,0
- čistý export	-75,1	-49,5	30,9	88,3

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V níže uvedené tabulce můžeme vidět podíl nejvýznamnějších složek na celkové domácí spotřebě. Stejně jako v minulých letech zde zastává velmi důležitou pozici nájemné a spotřeba potravin a nealkoholických nápojů.

Tabulka 14: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)

	2003	2004	2005	2006
Potraviny a nealkoholické nápoje	253,1	254,7	258,2	266,3
Rekreace a kultura	152,3	163,1	169,5	173,6
Doprava	120,9	134,7	146,0	153,7
Nájemné	303,3	307,3	311,1	315,9
Alkoholické nápoje, tabák	154,3	153,5	153,6	155,9

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V případě tvorby hrubého kapitálu pokračuje trend z minulých let, kdy se tvorba hrubého kapitálu stala druhou nejvýznamnější složkou hrubého domácího produktu. Na její celkové hodnotě se nejvíce podílela hmotná fixní aktiva. V nich je třeba především zdůraznit pozici strojů a zařízení a staveb, které tvoří více než 80 %.

Vládní výdaje vykazovaly stabilní růst napříč celým obdobím 2003 až 2006 s výjimkou roku 2004. V tomto roce došlo k poklesu a na úroveň roku 2003 se vládní výdaje dostaly až po roce 2005.

V tomto čtyřletém období začínal růst významu zahraničního obchodu České republiky. V roce 2004 totiž naposledy převyšoval import domácí export, jak si můžeme potvrdit v níže uvedené tabulce. Tuto změnu, která bude v následujících letech pokračovat, můžeme do jisté míry přičítat našemu vstupu do Evropské unie. Stejně jako v předcházejících zkoumaných obdobích se na zahraničním obchodu nejaktivněji podílel zpracovatelský průmysl.

Tabulka 15: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)

	2003	2004	2005	2006
Vývoz	1 253,5	1 626,7	1 926,0	2 204,2
Dovoz	1 328,6	1 676,2	1 895,0	2 115,8

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Při podrobnějším pohledu na položky dovozu a vývozu, zjišťujeme, že obě strany zahraničního obchodu rostou. Tyto nárůsty můžeme považovat za velmi dynamické, např. v roce 2005 dosahovaly v případě vývozu 300 mld. Kč.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

Zkoumané období 2003 až 2006 bylo ve znamení ekonomického růstu a stability. Hrubý domácí produkt v běžných cenách pravidelně rostl de facto ve všech svých hlavních položkách. Pravidelný meziroční růst můžeme definovat jako dynamický. Pravidelný meziroční růst dokonce v roce 2006 atakoval 7% hranici.

Tabulka 16: HDP v běžných cenách v letech 2003 až 2006 (v mld. Kč)

	2003	2004	2005	2006
HDP	2 688,1	2 929,1	3 116,0	3 352,6
- spotřeba domácností	1 367,2	1 460,6	1 515,6	1 604,4
- vládní výdaje	625,9	648,6	689,3	718,7
- tvorba hrubého kapitálu	727,1	794,0	825,8	928,4
- čistý export	-32,3	25,7	85,1	100,9

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSU

Stejně jako v předcházejících obdobích byla hlavním tvůrcem HDP domácí spotřeba, která se vyznačovala 14,8% růstem za zkoumané čtyřleté období. Vládní výdaje v tomto období nerostly tak rychle jako ostatní položky, což mělo za následek klesající podíl na celkovém domácím produktu.

Poměrně výrazný růst po celé čtyřleté období zaznamenala i tvorba hrubého kapitálu. V roce 2006 dokonce dosáhla 11% růstu.

Od roku 2004 se saldo zahraničního obchodu stalo aktivním při tvorbě hrubého domácího produktu. Tato pozitivní změna byla dozajista způsobena vstupem České republiky do Evropské unie, což s sebou přineslo snadnější přístup na západoevropské trhy.

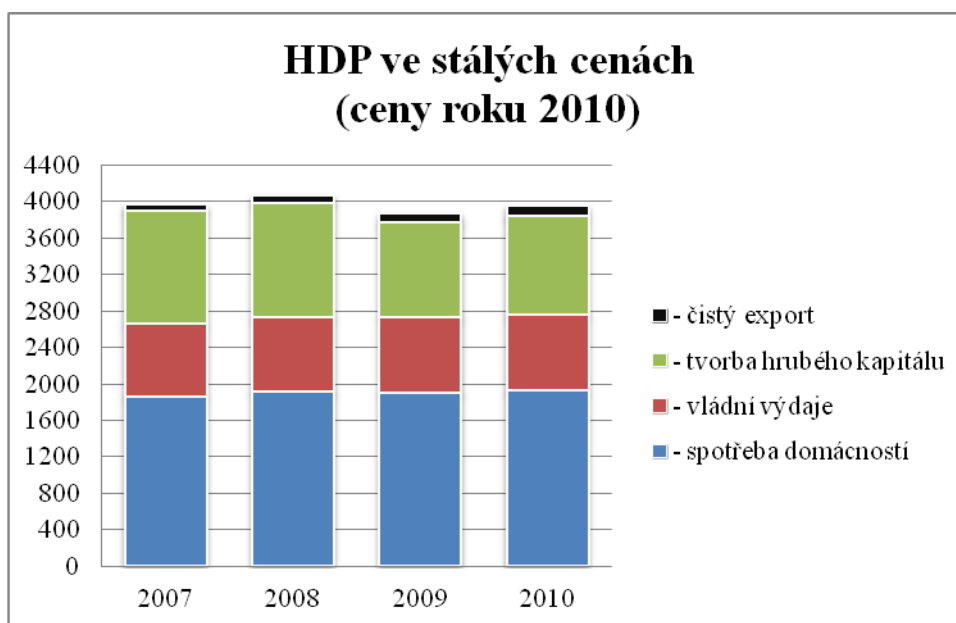
Hodnocení vývoje HDP v letech 2007 až 2010

Následující čtyři roky zkoumaného období jsou z ekonomického pohledu velice rozdílné. V první řadě jsou zde roky 2007 a 2008, které můžeme charakterizovat jako období ekonomického růstu a stability. Rok 2007 byl ještě ve znamení dynamického růstu kolem 5,5 %. V následujícím roce sice pokračoval růst, ale již nebyl vysoký jako v předcházejících letech.

Na druhé straně rok 2009 odstartoval novodobou hospodářskou krizí, která vznikla prasknutím realitní bubliny v USA. Docházelo zde k propadu ekonomiky a nárůstu nezaměstnanosti.

Když se zaměříme na samotný hrubý domácí produkt, tak v roce 2008 dosáhl do té doby svého absolutního maxima. Pak samozřejmě díky světové finanční a hospodářské krizi nastal propad.

Graf 7: HDP ve stálých cenách v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V případě domácí spotřeby můžeme mluvit o stálém růstu, který byl přerušen pouze v roce 2009 poklesem o 13 mld. Kč oproti předcházejícímu roku 2008. V následujícím roce už ale opět došlo k růstu, který v absolutních číslech převýšil i předkrizový rok 2008. Z celkového hlediska si domácí spotřeba udržela svoje výsadní postavení a vliv na celkový hrubý domácí produkt.

Tabulka 17: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)

	2007	2008	2009	2010
HDP	3 954,3	4 061,6	3 864,9	3 953,6
- spotřeba domácností	1 858,4	1 913,1	1 900,2	1 919,9
- vládní výdaje	801,1	809,9	833,9	836,8
- tvorba hrubého kapitálu	1 241,2	1 255,8	1 028,8	1 074,3
- čistý export	60,0	87,2	107,7	122,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V níže uvedené tabulce je možné vidět podíl vybraných složek na celkové domácí spotřebu. Trend, který započal v minulém zkoumaném období, pokračoval i nyní. Největší položkou domácí spotřeby nadále zůstalo nájemné, které od roku 1993 převýšilo náklady vynaložené na potraviny a nealkoholické nápoje. V krizovém roce 2009 poměrně logicky

klesly výdaje na rekreaci a kulturu, což bylo zapříčiněno obavou obyvatel ze ztráty zaměstnání.

Tabulka 18: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)

	2007	2008	2009	2010
Potraviny a nealkoholické nápoje	274,4	277,1	276,7	277,8
Rekreace a kultura	177,8	191,7	184,8	184,8
Doprava	161,1	168,6	171,3	171,9
Nájemné	320,9	327,1	332,1	336,2
Alkoholické nápoje, tabák	154,7	151,1	159,7	159,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Položka vládních výdajů byla nejméně ovlivněna světovou hospodářskou krizí, proto nezaznamenala žádný pokles. Vládní výdaje hrály poměrně důležitou roli právě v krizových letech, jelikož jsou to právě tyto výdaje, které by měly pomoci ekonomice překonat hospodářské krize a minimalizovat její dopady.

Největší krizový propad prodělala tvorba hrubého kapitálu, ten se právě v roce 2009 přiblížil pomalu 18 %. Všechny její položky zaznamenaly pokles oproti předcházejícímu období, což se nejvíce projevilo u nákladů vynaložených na stroje a zařízení.

V tabulce č. 19 můžeme sledovat stav vývozu a dovozu České republiky mezi lety 2007 a 2010. Zahraniční obchod v tomto období vykázal ve všech letech kladné saldo, které svého kladného maxima dosáhlo v roce 2010. To se stalo do té doby nejvyšším od vzniku samostatné České republiky v roce 1993.

Tabulka 19: Čistý export ve stálých cenách (rok u2010) v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)

	2007	2008	2009	2010
Vývoz	2 449,6	2 552,0	2 300,9	2 645,4
Dovoz	2 389,6	2 464,7	2 193,1	2 522,9

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Když se podíváme podrobně na hodnoty dovozu a vývozu, registrujeme jasný pokles v roce 2009. Ten ovlivnil jak stranu importu, tak i stranu exportu. Díky rapidnějšímu poklesu dováženého zboží a služeb v porovnání s exportovanými, dosáhla česká ekonomika rostoucího salda. V následném roce 2010 velikost českého vývozu i dovozu překonala předkrizový rok 2008.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

Hrubý domácí produkt v běžných cenách byl, stejně jako hrubý domácí produkt ve stálých cenách, nepříznivě ovlivněn světovou finanční a hospodářskou krizí.

V roce 2009 již byla ekonomika plně zasažena všudypřítomnou krizí a HDP zaznamenalo bez dvou desetin pětiprocentní pokles. Domácí spotřeba se propadla pouze minimálně a byla hlavní silou, která společně s vývozem držela výkonnost ekonomiky.

Nejhroživější změnu prodělala tvorba hrubého kapitálu, která v krizovém roce zaznamenala 20% propad, což v řeči absolutních čísel znamenalo 215,5 mld. Kč. Vládní výdaje pravidelně rostly, vyjma roku 2010, a politická reprezentace státu se snažila minimalizovat dopady světové krize.

Tabulka 20: HDP v běžných cenách v letech 2007 až 2010 (v mld. Kč)

	2007	2008	2009	2010
HDP	3 662,5	3 848,4	3 739,2	3 775,2
- spotřeba domácností	1 719,6	1 856,6	1 852,4	1 871,8
- vládní výdaje	753,8	785,8	836,8	835,7
- tvorba hrubého kapitálu	1 091,0	1 113,8	898,3	947,1
- čistý export	97,4	91,9	151,4	120,5

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Poprvé ve zkoumaném období jsme zaregistrovali kladné saldo zahraničního obchodu po celé vybrané období. Dokonce ještě v roce 2009 mělo saldo rostoucí tendenci. Když se ovšem podíváme podrobněji na absolutní hodnoty vývozu a dovozu, zjistíme, že se hodnoty obou těchto položek poměrně významně propadly. Zatímco import do České republiky se zredukoval o 11 %, český export zaznamenal pouze 10% ztrátu. To samozřejmě muselo vést

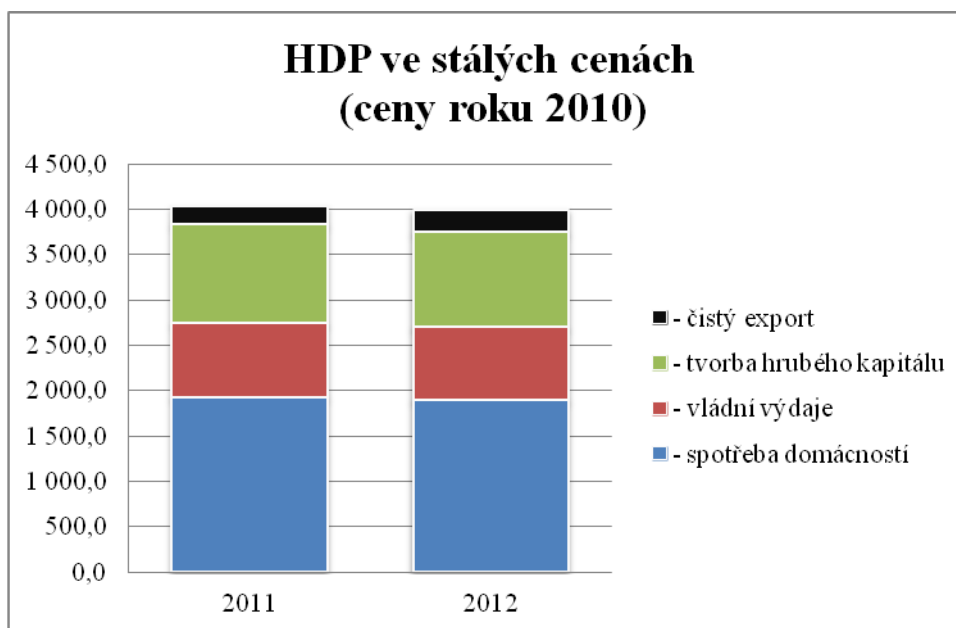
k zlepšení salda českého zahraničního obchodu. K poklesu kladného salda došlo až v roce 2010.

4.2.4 Hodnocení vývoje HDP v letech 2011 až 2012

Poslední zkoumané dvouleté období se neslo ve znamení dozvuků světové finanční a hospodářské krize a snaze rozhybat domácí ekonomiku. To se ovšem příliš nepodařilo v roce 2012, kdy došlo k opětovnému poklesu HDP. Ten byl do jisté míry zapříčiněn přísnou fiskální politikou, která ekonomiku utlumila.

Jak můžeme vidět v níže uvedeném grafu, poměr mezi jednotlivými výdajovými položkami hrubého domácího produktu se mění jen minimálně. Můžeme zde ve zkoumaných letech 2011 a 2012 zaznamenat pokles tvorby hrubého kapitálu ve prospěch českého čistého exportu.

Graf 8: HDP ve stálých cenách v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

V domácí spotřebě jsme zaregistrovali, stejně jako ve vládních výdajích i tvorbě hrubého kapitálu, meziroční pokles. Svým celkovým podílem se udržovala těsně pod hranicí padesáti procent.

Tabulka 21: HDP ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)

	2011	2012
HDP	4 031,4	3 995,1
- spotřeba domácností	1 925,4	1 896,5
- vládní výdaje	812,5	799,0
- tvorba hrubého kapitálu	1 093,9	1 049,5
- čistý export	199,4	251,0

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Při podrobném pohledu na tabulku č. 22 si uděláme přesnější obrázek o poměru mezi hlavními tvůrci domácí spotřeby. Nejvýraznější nárůst vykázalo nájemné, které bylo následované výdaji na potraviny a nealkoholické nápoje. V jejich případě hovoříme o minimálním růstu 0,4 mld. Kč. Všechny zbylé vybrané položky zaznamenaly meziroční poklesy.

Tabulka 22: Spotřeba domácností ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)

	2011	2012
Potraviny a nealkoholické nápoje	279,9	280,3
Rekreace a kultura	187,3	178,3
Doprava	179,5	175,5
Nájemné	340,2	344,8
Alkoholické nápoje, tabák a narkotika	161,8	158,4

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Tvorba hrubého kapitálu vykazovala každoroční pokles, který přirozeně souvisel s nepříliš dobrou ekonomickou situací podniků. Ta se samozřejmě projevila poklesem nákladů na stroje a zařízení.

Domácí zahraniční obchod nepokračoval v nastoleném trendu z předchozích let a v roce 2012 vykázal malý pokles. I přes tento fakt bezpochyby příznivě ovlivňoval velikost hrubého domácího produktu. Tato skutečnost s sebou evidentně nese i určité riziko vázanosti

naší ekonomiky na kondice zahraničních ekonomik. V případě českého mezinárodního obchodu mluvíme především o Německu z pohledu objemu a z pohledu určité strategičnosti se jedná jistě i o Ruskou federaci, ze které dovážíme především nerostné suroviny.

Tabulka 23: Čistý export ve stálých cenách (roku 2010) v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)

	2011	2012
Vývoz	2 890,9	3 012,4
Dovoz	2 691,4	2 761,3

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Při podrobnějším prozkoumání položek dovozu a vývozu jasně vidíme růst na obou stranách. Stejně jako v předchozích letech byly významným českým vývozním artiklem strojní zařízení a především dopravní prostředky.

Hrubý domácí produkt v běžných cenách

V období 2011 až 2012 došlo z pohledu běžných cen k meziročnímu nárůstu oproti cenám stálým. V roce 2011 se zdálo, že je již světová krize minulostí, a 2% růst k tomuto optimismu dával důvod.

Svou významnou roli v tom dozajista hrála domácí spotřeba, která v roce 2012 vykazala 48,8mld. nárůst. I v dalším roce nadále rostla, konkrétně o 13 mld. Tento fakt se odrazil i na HDP, jehož hodnota se oproti předchozímu roku zvýšila.

Vládní výdaje právě v inkriminovaném roce 2012 poklesly o 8,8 mld. Kč. Tento jev byl dozajista projevem státní protikrizové politiky, která spočívala v rozsáhlých škrtech na výdajové stránce rozpočtu.

Tabulka 24: HDP v běžných cenách v letech 2011 a 2012 (v mld. Kč)

	2011	2012
HDP	3 841,0	3 846,0
- spotřeba domácností	1 921,7	1 970,5
- vládní výdaje	818,7	809,9
- tvorba hrubého kapitálu	1 087,3	1 061,2
- čistý export	158,8	199,7

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat ČSÚ

Pozici druhého největšího tvůrce hrubého domácího produktu si udržela tvorba hrubého kapitálu. Ta ale na druhou stranu proděla největší relativní pokles oproti ostatním položkám. Při porovnání roku 2013 a 2011 se jednalo o 9% pokles. Ten byl zapříčiněn menšími výdaji na stroje a stavby.

Český zahraniční obchod každým rokem stále nabýval na významu při tvorbě domácího HDP. Každoroční nárůst posledních let se velice příznivě podílí na rostoucím podílu čistého exportu na celkovém HDP v běžných cenách.

4.2.5 Vývoj HDP po roce 2012

Začátek roku 2013 se nesl ve znamení pokračující recese, která zasáhla českou ekonomiku již v roce 2012. Výkonnost ekonomiky poklesla o 0,9 %, ale i přesto v celém roce vykazovala stále lepší výsledky. Při pohledu na jednotlivá čtvrtletí zjistíme, že se meziroční poklesy stále zmírňovaly – v 1. čtvrtletí o 2,2 %, ve 2. čtvrtletí o 1,6 % a ve 3. čtvrtletí o 1 %. Poslední tři měsíce dokonce přinesly meziroční nárůst o 1,3 %.

Přes nepříznivý vývoj reálných mezd došlo k nárůstu výdajů na konečnou spotřebu domácností, jež v posledním čtvrtletí roku 2013 dosahovala meziročního nárůstu o 0,7 %. Tento fakt ovšem nemůžeme považovat za jednoznačné oživení domácí spotřeby, jelikož se jedná o srovnání s krizovým rokem 2012.

V případě vládních výdajů na konečnou spotřebu byla uvolněna restriktivní politika bývalé pravicové vlády, která zapříčinila meziroční navýšení výdajů v druhé polovině roku přesahující 2 %. V posledním čtvrtletí roku 2013 jsme zaznamenali nárůst soukromých investic, projevujících se v oblastech strojů, zařízení a dopravních prostředků.

Zahraniční obchod přispíval pozitivně k celkovému růstu hrubého domácího produktu, což bylo podpořeno zvýšeným zájmem o české zboží a služby v zahraničí. Český zahraniční obchod byl ovlivněn i politikou České národní banky. Ta se rozhodla v listopadu začít intervenovat a oslabovat českou korunu. Cílem těchto intervencí bylo zvýšení konkurenceschopnosti exportu a dosažení inflačního cíle, který byl stanoven na 2 %.

Oživení české ekonomiky započaté v roce 2013 pokračovalo i v roce 2014. Hrubý domácí produkt se v České republice zvýšil o 2 %. V případě hrubé přidané hodnoty se pak jednalo o 2,6% růst. Také průmyslová produkce zažívala velké oživení, které dokonce překonalo předkrizový rok 2008. I ve srovnání s dalšími zeměmi Evropské unie se růst české ekonomiky umisťoval na předních místech. Z předních evropských ekonomik dosahovalo ve 4. čtvrtletí většího ekonomického růstu pouze Německo.

Na výsledné podobě hrubého domácího produktu se aktivně podílely všechny složky domácí poptávky. Domácnosti byly ovlivněny pozitivním očekáváním dalšího vývoje ekonomiky. Dalším důležitým faktorem byl růst platů státních zaměstnanců a v neposlední řadě i snižující se počet nezaměstnaných.

V mezinárodních obchodních vztazích zaznamenala Česká republika historické zlepšení. To bylo způsobeno např. přebytkem na běžném účtu platební bilance či rekordní obchodní bilancí. Tyto úspěchy byly zapříčiněny tržbami a zisky ze silného vývozu, který byl příznivě ovlivněn oslabenou korunou. Meziroční nárůst českého exportu dosáhl 8,8 % oproti předcházejícímu roku 2013.

V roce 2015 pokračoval ekonomický růst z předchozího roku. Růst hrubého domácího produktu byl způsoben prorůstovou měnovou a fiskální politikou. Dalšími důležitými faktory byly nízká cena ropy, která se začala propadat o desítky dolarů za barel, či snaha o dočerpání dotací z evropských fondů. Hrubý domácí produkt za první tři čtvrtletí roku 2015 meziročně stoupl podle současných odhadů o 4,4 %. V případě hrubé přidané hodnoty se jednalo o téměř 4% nárůst.

V rámci celé Evropské unie česká ekonomika pokračovala v nadprůměrných výsledcích, jež jí přisoudily druhé místo v oblasti ekonomického růstu. V tomto žebříčku Českou republiku předstihla pouze Malta.

Česká národní banka opakovala intervence, které sice pomáhaly českým exportérům, ale v oblasti cenové hladiny nedosahovaly požadovaných inflačních cílů kolem 2 %. Ve 3. čtvrtletí se cenová hladina zvýšila meziročně pouze o 0,4 %.

Tempo růstu spotřeby domácností v roce 2015 dosahovalo hodnot z předkrizového období. Domácí spotřeba samozřejmě těžila ze zvyšujících se příjmů domácností díky růstu průměrné reálné mzdy o 2,8 %. Zlepšená finanční situace domácností zapříčinila i rostoucí poptávkou po zahraničním zboží, což se projevilo meziročním růstem dovozu o 8,6 %. Pro srovnání, český export za toto období meziročně vzrostl o 7,5 %.

Výdaje vládních institucí se také velmi pozitivně podílely na tvorbě na HDP. V prvních dvou čtvrtletích převyšoval meziroční růst 2 %. Ve 3. čtvrtletí došlo k rapidnímu nárůstu o 4,4 %. Tato hodnota byla nejvyšší za posledních deset let. Jedním z hlavních faktorů byla stavba a údržba dopravních komunikací. V této oblasti byly hojně využívány i zdroje z evropských fondů.

V roce 2015 a na počátku roku 2016 do života občanů Evropské unie významně zasáhla uprchlická krize, do jisté míry způsobena válkou na Blízkém východě. V souvislosti s teroristickými útoky v Paříži se pak dá očekávat značný nárůst výdajů na armádu, policii a na zajištění základních potřeb migrantů.

Podle odhadů České národní banky můžeme v roce 2016 očekávat růst o 2,8 %. V následujícím roce by se již mělo jednat ještě o větší růst, a to o 2,9 %. Pro budoucí vývoj bude jistě zásadní i ukončení intervencí ČNB vůči české koruně. S koncem těchto zásahů se počítá v polovině roku 2017. Můžeme se ovšem jenom domnívat, jak na tento fakt bude reagovat česká ekonomika, kurz domácí měny, saldo zahraničního obchodu či inflace.

4.2.6 HDP na obyvatele

Hrubý domácí produkt přepočtený na obyvatele se využívá především pro mezinárodní porovnání. V našem případě jsme ho využili, abychom na něm demonstrovali meziroční změny v návaznosti na celkový domácí produkt. V případě České republiky můžeme brát změnu počtu obyvatelstva jako víceméně neměnnou.

Po rozdělení Československa nastal pravidelný každoroční růst, který se zastavil až v roce 1997. V tomto roce prošla česká ekonomika vážnou recesí národního charakteru, kdy ekonomika po čtyři kvartály po sobě klesala. Další obdobnou recesí prodělalo hospodářství za dvanáct let, tehdy se ovšem už jednalo o krizi světovou.

Od roku 2000 nastal pravidelný a stabilní růst. Ten byl ještě umocněn naším vstupem do Evropské unie v květnu 2004 a proměnil se v růst dynamický. Z těchto důvodů můžeme považovat vstup České republiky do unie za velice podařený a přínosný.

Po letech růstu a prosperity nastal tvrdý náraz v roce 2009, kdy i českou ekonomiku zasáhla všudypřítomná světová finanční a hospodářská krize. V tomto roce došlo k propadu hrubého domácího produktu na obyvatele o 13 %. V následujícím roce došlo ke stagnaci tohoto ukazatele.

Tabulka 25: HDP na obyvatele České republiky

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
HDP na obyvatele	3 916,1	4 583,6	5 765	6 473,4	5 980,3	6 447,5	6 293,3

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
HDP na obyvatele	5 994,5	6 594,7	8 011,9	9 741	11 667,6	13 317,7	15 159,1

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012
HDP na obyvatele	18 333,9	22 649,4	19 698,5	19 764	21 656,9	19 640,9

Zdroj: World bank

Rok 2011 byl opět ve znamení růstu, který ovšem netrval příliš dlouho a v roce 2012 došlo k propadu na úroveň roku 2009. V těchto letech měla naše vláda zřejmě provádět výrazně expanzivnější politiku a výrazněji investovat do podpory ekonomického růstu.

4.2.7 Hrubý domácí produkt v evropském kontextu

Největším problémem při mezinárodním porovnání výkonnosti jednotlivých ekonomik představují rozdílné míry vyspělosti a rozdílné měny každého státu. Abychom mohli dosáhnout kvalitního výsledku na základě srovnatelných dat, je zde nutné přepočítat výkony jednotlivých ekonomik vyjádřené v domácích měnách, převést na porovnatelnou jednotku. Tou může být parita kupní síly nebo přepočet hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele.

Hrubý domácí produkt se nejdříve vyjádří v domácí měně, v případě České republiky v české koruně, a poté se převede pomocí parity kupní síly na mezinárodně srovnatelnou hodnotu. Parity kupní síly totiž zohledňuje domácí cenové hladiny jednotlivých států.

Meziroční změny HDP

Ekonomický vývoj Evropské unie by se dal rozdělit v letech 2004 až 2012 na období před krizí a po ní. Mezi roky 2004 a 2007 zaznamenaly všechny členské země ekonomický růst. Vyzdvihněme zde především pobaltské státy – Estonsko, Lotyšsko a Litvu. Všechny tyto státy vykazovaly velký meziroční nárůst, který dosahoval dokonce dvouciferných hodnot.

Nejvyspělejší evropské ekonomiky jako Německo, Francie či Velká Británie vykazovaly v těchto čtyřech letech stabilní růst, který se pohyboval mezi dvěma až třemi procenty. O něco vyšší růst zaznamenaly státy tzv. Visegrádské čtyřky, kam patří i Česká republika. Ty se v průměru pohybovaly okolo hodnoty pěti procent. Nejvýraznější meziroční nárůst zaznamenalo Slovensko v roce 2007, kdy se dostalo až na 10,8 %.

Období jistoty a prosperity začalo dostávat jisté trhliny již v roce 2008. V tomto roce začaly ekonomiky výrazně zpomalovat a některé, jako třeba dánská a britská, se dokonce propadly do záporných hodnot.

V následujícím roce byla Evropská unie již plně zasažena světovou finanční a hospodářskou krizí a všechny ekonomiky, vyjma jedné, zaznamenaly významný pokles. Nejmarkantněji se krize podepsala na ekonomikách pobaltských států. Ty jak jsme již výše zmiňovaly, měly v dobách před krizí rekordní meziroční růst. Který se překvapivě v krizových letech převrátil do rekordních meziročních poklesů. Recesí byly natolik zasažené, že v krizovém roce 2009 vykazovaly meziroční změnu kolem -14 %.

S ohledem na světovou hospodářskou krizi musíme zmínit našeho severního souseda Polsko. To, jako jediný stát Evropské unie, zaznamenalo ekonomický růst i v krizovém roce 2009. Tento úspěch byl zapříčiněn hned několika faktory. Polsko je poměrně uzavřená ekonomika, která je odolná vůči venkovním vlivům. Polská ekonomika se v těchto těžkých časech mohla opřít i o rostoucí domácí poptávku. V neposlední řadě pomohlo Polsku i spolupořádání mistrovství Evropy ve fotbale v roce 2012. Díky této události přitékaly do polské ekonomiky prostředky např. z evropských fondů, které zapříčinily růst investic.

Tabulka 26: Meziroční růst HDP u států EU

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Austria	2.7 %	2.1 %	3.4 %	3.6 %	1.5 %	-3.8 %	1.9 %	2.8 %	0.8 %
Belgium	3.6 %	2.1 %	2.5 %	3.4 %	0.7 %	-2.3 %	2.7 %	1.8 %	0.2 %
Bulgaria	6.6 %	7.2 %	6.8 %	7.7 %	5.6 %	-4.2 %	0.1 %	1.6 %	0.2 %
Croatia	4.1 %	4.2 %	4.8 %	5.2 %	2.1 %	-7.4 %	-1.7 %	-0.3 %	-2.2 %
Cyprus	4.4 %	3.9 %	4.5 %	4.9 %	3.6 %	-2 %	1.4 %	0.3 %	-2.4 %
Czech Republic	4.9 %	6.4 %	6.9 %	5.5 %	2.7 %	-4.8 %	2.3 %	2 %	-0.9 %
Denmark	2.6 %	2.4 %	3.8 %	0.8 %	-0.7 %	-5.1 %	1.6 %	1.2 %	-0.7 %
Estonia	6.3 %	9.4 %	10.3 %	7.7 %	-5.4 %	-14.7%	2.5 %	7.6 %	5.2 %
Finland	3.9 %	2.8 %	4.1 %	5.2 %	0.7 %	-8.3 %	3.0 %	2.6 %	-1.4 %
France	2.8 %	1.6 %	2.4 %	2.4 %	0.2 %	-2.9 %	2.0 %	2.1 %	0.2 %
Germany	1.2 %	0.7 %	3.7 %	3.3 %	1.1 %	-5.6 %	4.1 %	3.7 %	0.4 %
Greece	5.1 %	0.6 %	5.7 %	3.3 %	-0.3 %	-4.3 %	-5.5 %	-9.1 %	-7.3 %
Hungary	4.9 %	4.4 %	3.8 %	0.4 %	0.8 %	-6.6 %	0.7 %	1.8 %	-1.7 %
Ireland	4.4 %	6.3 %	6.3 %	5.5 %	-2.2 %	-5.6 %	0.4 %	2.6 %	0.2 %
Italy	1.6 %	0.9 %	2 %	1.5 %	-1 %	-5.5 %	1.7 %	0.6 %	-2.8 %
Latvia	8.3 %	10.7 %	11.9 %	10 %	-3.6 %	-14.3%	-3.8 %	6.2 %	4 %
Lithuania	6.6 %	7.7 %	7.4 %	11.1 %	2.6 %	-14.8%	1.6 %	6.0 %	3.8 %
Luxembourg	4.4 %	3.2 %	5.1 %	8.4 %	-0.8 %	-5.4 %	5.7 %	2.6 %	-0.8 %
Malta	-0.5 %	3.7 %	2.2 %	4.3 %	3.9 %	-2.8 %	4.3 %	1.4 %	1.1 %
Netherlands	2 %	2.2 %	3.5 %	3.7 %	1.7 %	-3.8 %	1.4 %	1.7 %	-1.1 %
Poland	5.1 %	3.5 %	6.2 %	7.2 %	3.9 %	2.6 %	3.7 %	5 %	1.6 %
Portugal	1.8 %	0.8 %	1.6 %	2.5 %	0.2 %	-3 %	1.9 %	-1.8 %	-4 %
Romania	8.4 %	4.2 %	8.1 %	6.9 %	8.5 %	-7.1 %	-0.8 %	1.1 %	0.6 %
Slovak Republic	5.3 %	6.4 %	8.5 %	10.8 %	5.7 %	-5.5 %	5.1 %	2.8 %	1.5 %
Slovenia	4.4 %	4.0 %	5.7 %	6.9 %	3.3 %	-7.8 %	1.2 %	0.6 %	-2.7 %
Spain	3.2 %	3.7 %	4.2 %	3.8 %	1.1 %	-3.6 %	0 %	-1 %	-2.6 %
Sweden	4.3 %	2.8 %	4.7 %	3.4 %	-0.6 %	-5.2 %	6.0 %	2.7 %	-0.3 %
United Kingdom	2.5 %	3.0 %	2.7 %	2.6 %	-0.5 %	-4.2 %	1.5 %	2 %	1.2 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle dat World bank

Jak vidíme ve výše uvedené tabulce meziročních změn HDP, vývoj jednotlivých členských ekonomik se shoduje. Rok 2010 a 2011 znamená návrat ke konjunktře a uspokojení z překonání krize. V následujících letech ovšem docházelo k opětovnému zpomalení růstu a u některých ekonomik dokonce k záporným hodnotám.

Samostatnou kapitolu v tomto přehledu představuje Řecko. Jeho ekonomika byla zasažena nejenom světovou krizí, ale dohnalo jí i velké rozhazování populistických vlád a

následné falšování oficiálních zpráv pro příslušné orgány Evropské unie a Eurostatu. Zástupci Unie proto museli usilovně řešit nejen celoevropskou situaci, ale především nápravu řeckého hospodářství. Během několika let byly do Řecka poslány desítky miliard eur, jež měly vést ke zlepšení situace. Restriktivní opatření, která výměnou za finanční prostředky musela řecká vláda provést, zvedlo nevoli u občanů a došlo k předčasným volbám. V současnosti zatím není příliš jasný budoucí vývoj této krize.

Česká republika a její ekonomika se v tomto období chovala v souladu s vývojem ostatních unijních států. Rok 2012 se nesl ve znamení záporného růstu hrubého domácího produktu, který se dostavil zřejmě v důsledku restriktivní fiskální politiky české vlády. Při pohledu na sousední státy zjistíme, že všechny rostly, a jen česká republika zabředla opět do krize.

4.2.8 Hrubý domácí produkt na obyvatele států Evropské unie

V níže uvedené tabulce je zachycen hrubý domácí produkt na obyvatele členský států Evropské unie v letech 2005 až 2012. Jasně z ní vyplývá, že v tomto ukazateli je nejsilnějším státem maličké velkovévodství Lucembursko. Jeho ekonomika těžila především ze silného bankovního sektoru, který v kombinaci s pouhým asi půl milionem obyvatel patří k nejlepším státům na světě v tomto makroekonomickém ukazateli.

Na druhé straně žebříčku států Evropské unie najdeme dva nejnovější přírůstky – Rumunsko a Bulharsko. Tyto dva státy v roce 2012 nedosahovaly ani na 10 tis. USD na obyvatele. Na druhou stranu se u výše zmíněných států dá očekávat poměrně velký růst, dozajista způsobený evropskými dotacemi a poměrně nízkou startovací pozicí ekonomiky.

Na druhém a třetím místě pomyslného žebříčku se umístily v roce 2012 skandinávské státy Švédsko a Dánsko. Ekonomiky obou států mají podobné rysy, jako např. vysokou míru zdanění a silný sociální systém. Jejich hrubý domácí produkt se pohybuje na hranici 60 tis. USD na obyvatele.

Tabulka 27: HDP na obyvatele u států EU

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Austria	38 242	40 431	46 586	51 386	47 654	46 659	51 123	48 324
Belgium	36 967	38 852	44 403	48 424	44 880	44 282	47 699	44 731
Bulgaria	3 853	4 455	5 932	7 296	6 956	6 752	7 750	7 333
Croatia	10 224	11 363	13 546	15 893	14 157	13 509	14 542	13 236
Cyprus	24 738	26 455	30 915	34 950	31 673	30 438	31 836	28 868
Czech Republic	13 317	15 159	18 333	22 649	19 698	19 764	21 656	19 640
Denmark	48 816	52 041	58 501	64 182	57 895	57 647	61 304	57 636
Estonia	10 338	12 595	16 586	18 094	14 726	14 641	17 453	17 491
Finland	38 969	41 120	48 288	53 401	47 107	46 205	50 787	47 415
France	34 879	36 544	41 600	45 413	41 631	40 705	43 807	40 850
Germany	34 696	36 447	41 814	45 699	41 732	41 788	45 936	44 010
Greece	22 337	24 561	28 531	31 686	29 498	26 841	25 872	22 146
Hungary	11 156	11 392	13 830	15 649	12 948	13 009	14 032	12 819
Ireland	50 815	54 285	61 313	61 189	51 900	48 260	52 828	48 976
Italy	31 973	33 426	37 716	40 659	36 995	35 877	38 364	34 844
Latvia	7 550	9 651	14 019	16 323	12 207	11 319	13 781	13 775
Lithuania	7 863	9 240	12 297	14 961	11 837	11 988	14 367	14 342
Luxembourg	79 494	88 680	104 841	112 851	101 221	103 267	113 239	105 447
Malta	14 834	15 705	18 357	20 895	19 636	19 694	22 347	21 176
Netherlands	41 577	44 454	51 241	56 928	51 900	50 341	53 537	49 474
Poland	7 976	8 999	11 247	13 906	11 440	12 597	13 891	13 142
Portugal	18 784	19 821	22 780	24 815	23 064	22 540	23 194	20 577
Romania	4 676	5 828	8 214	10 136	8 220	8 297	9 200	8 577
Slovak Republic	11 631	13 100	16 014	18 604	16 460	16 554	18 138	17 207
Slovenia	18 169	19 726	23 841	27 501	24 633	23 438	24 983	22 477
Spain	26 510	28 482	32 709	35 578	32 333	30 737	31 832	28 647
Sweden	43 085	46 256	53 324	55 746	46 207	52 076	59 593	57 134
United Kingdom	40 047	42 534	48 428	45 195	37 166	38 292	41 020	41 294

Zdroj: World bank

Na dalších místech v tabulce nalezneme naše sousedy Německo a Rakousko, dále pak Nizozemí nebo dalšího zástupce severu Finsko. Až teprve za těmito státy se zařadily další symboly západní Evropy, jako jsou Francie a Spojené království.

Dále jsme se zabývali pozicemi států z bývalého sovětského bloku. V případě bývalých sovětských republik se nejlépe daří Estonsku, které si udržovalo v poslední době přibližně dvacetiprocentní odstup od Lotyšska a Litvy. V případě střední Evropy se nejlépe daří České republice, jež v předkrizovém roce 2008 vyprodukovala 22 649 USD na obyvatele. Dále se umístilo Slovensko, následováno Polskem a Maďarskem, vykazujícími velice podobné hodnoty.

V neposlední řadě musíme zmínit státy bývalé Jugoslávie, z nichž se členy Evropské unie staly Slovinsko a Chorvatsko. Obecně se dá tvrdit, že na rozpadu Jugoslávie ekonomicky nejvíce vydělalo právě Slovinsko. Jeho ekonomice se velmi daří a v budoucnu můžeme očekávat její další růst.

V níže uvedené tabulce vidíme relativní vztah mezi průměrem evropské osmadvacítky a jednotlivými členskými státy. Ze zjištěných dat vyplývá, že hrubý domácí produkt na obyvatele Lucemburska je přibližně dva a půl krát vyšší než průměr celé Evropské unie. Na druhé straně nejslabší stát unie Bulharsko nedosahuje ani na polovinu tohoto průměru.

V případě států Evropské unie platících eurem je HDP na obyvatele vyšší o 7 až 8 % oproti celounijnímu průměru. Tento rozdíl by mohl být mnohem větší nebýt žalostné situace v řecké ekonomice, která vykazuje stálý propad. Další jižní stát, kterému se příliš ekonomicky nedaří, je Portugalsko. Jeho hrubý domácí produkt na obyvatele vykazuje ve zkoumaných jedenácti letech celkem konzistentní vývoj mezi 77 až 81 % průměru Evropské unie.

Tabulka 28: HDP na obyvatele dle standardu kupní síly v letech 2004 až 2012 (EU = 100 %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
EU (28 states)	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Eurozone (19 states)	108	108	108	108	108	108	108	108	107
Eurozone (18 states)	109	109	109	109	109	108	109	108	108
Eurozone (17 states)	110	109	109	109	109	109	109	109	108
Austria	127	125	125	123	124	126	126	128	131
Belgium	121	119	117	115	114	116	119	119	121
Bulgaria	35	36	38	41	44	45	45	45	46
Croatia	57	58	58	61	63	52	59	60	60
Cyprus	97	99	99	100	105	106	103	96	91
Czech Republic	79	80	81	84	81	83	81	83	82
Denmark	125	123	124	121	123	122	126	126	126
Estonia	55	59	64	68	68	62	63	69	74
Finland	117	116	115	118	120	116	115	117	116
France	110	110	107	107	106	108	108	108	107
Germany	116	116	115	116	116	115	119	122	122
Greece	96	92	94	92	94	95	87	77	74
Hungary	62	62	62	61	63	64	65	65	65
Ireland	144	146	146	147	132	129	130	132	132
Italy	108	106	106	105	105	105	104	103	101
Latvia	47	51	55	60	60	53	52	56	60
Lithuania	50	53	56	61	63	56	60	65	70
Luxembourg	247	241	257	260	256	248	254	263	259
Malta	81	81	79	78	81	84	86	84	84
Netherlands	134	134	136	137	139	137	135	134	133
Poland	49	50	50	53	54	59	62	64	67
Portugal	77	80	79	79	79	81	81	78	77
Romania	34	35	38	42	48	49	50	51	54
Slovak Republic	56	59	62	67	72	71	73	73	73
Slovenia	86	86	86	87	89	85	83	83	81
Spain	100	100	103	103	102	101	97	94	92
Sweden	129	124	125	127	126	123	126	127	127
United Kingdom	125	125	123	118	114	112	108	106	107

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Eurostatu

4.3 Postavení zemědělství v českém hospodářství v letech 2003 až 2015

Zemědělství, které představovalo prakticky po celou dosavadní historii lidstva rozhodující ekonomickou aktivitu pro většinu populace, ztrácí v průběhu života jediné generace převahu (na tvorbě HDP, na počtu pracovních příležitostí) v jedné zemi za druhou. Tato skutečnost však nemůže snížit roli zemědělství z hlediska jeho nezastupitelnosti při produkci potravin, zajišťování funkce ekologické, krajinyotvorné, infrastrukturní apod.²⁶

Musíme si především uvědomit, že podíl zemědělství na hrubém domácím produktu nebo zaměstnanost v zemědělství se v mezinárodním kontextu bere jako ukazatel vyspělosti daného státu. Ve světě bývá tradičně uplatňováno rozdělování jednotlivých zemí na vyspělé a rozvojové. Vyspělé státy se vyznačují nízkým podílem primárního sektoru na celkovém HDP a samozřejmě i nízkým podílem zaměstnaných v tomto národohospodářském sektoru. Na druhé straně jsou tzv. rozvojové státy, které mají vysoký podíl zemědělství a zaměstnanosti v něm. V těchto státech je podíl HDP na jednoho obyvatele zpravidla velice nízký.

Pro porovnávání vyspělosti či zaostalosti země je velice často využíváno postavení agrárního sektoru. Zásadními ukazateli pro takovou analýzu jsou – podíl zemědělství na hrubém domácím produktu, rostlinná a živočišná produkce, podíl obyvatel pracujících v agrárním sektoru a postavení agrárního zahraničního obchodu. V případě AZO považujeme za zásadní obchodní bilance obilnin, cukru, masa, mléka a olejnin.²⁷

Tabulka 29: Stav českého zemědělství v letech 2003 až 2012

	Podíl na HDP	Rostlinná produkce	Bazický index rostlinné produkce k roku 2003	Živočišná produkce	Bazický index živočišné produkce k roku 2003	Počet zaměstnanců v agrárním sektoru	Bazický index počtu zaměstnanců k roku 2003
2003	3,03	44 032	100,0%	49 830	100,0%	151 000	100,0%
2004	3	59 587	135,3%	47 937	96,2%	141 300	93,6%
2005	2,9	55 493	126,0%	47 731	95,8%	140 500	93,0%
2006	2,71	49 462	112,3%	47 969	96,3%	136 900	90,7%
2007	2,4	52 747	119,8%	49 063	98,5%	128 700	85,2%
2008	2,33	57 472	130,5%	49 605	99,5%	119 300	79,0%
2009	2,27	55 960	127,1%	46 849	94,0%	110 100	72,9%
2010	2,41	50 716	115,2%	43 858	88,0%	105 400	69,8%
2011	2,16	59 199	134,4%	43 541	87,4%	103 600	68,6%
2012	2,07	52 168	118,5%	43 153	86,6%	101 800	67,4%

Zdroj: Vlastní zpracování Zelené zprávy Ministerstva zemědělství 2003 až 2012.

²⁶ SVATOŠ, M. a kol.: *Ekonomika agrárního sektoru*, s. 15.

²⁷ SVATOŠ, M a kol.: *Ekonomika zemědělství a evropská integrace*, s. 144-145.

Ve výše uvedené tabulce č. 29 můžeme sledovat vývoj českého zemědělství v letech 2003 až 2012 v oblasti rostlinné produkce, živočišné produkce, počtu pracovníků v zemědělství a podílu zemědělství na celkovém hrubém domácím produktu.

Tabulka jasně demonstruje několik trendů českého zemědělství. Prvním v pořadí je podíl na celkovém HDP, který každoročně pomalu ale jistě klesá. Tento fakt je v naprostém souladu s teorií struktury vyspělých ekonomik, u nichž dochází ke zmenšování podílu zemědělství. Tento jev však nemůže zpochybnit nezastupitelnou pozici zemědělství, jak jsme již uváděli výše.

Živočišná produkce v rozmezí deseti zkoumaných let vykazovala pokles, který v roce 2012 dosahoval 13,4 % oproti roku 2003. Tento fakt je zapříčiněn pravidelným poklesem především stavu prasat a tím pádem došlo k poklesu i produkce vepřového. Česká živočišná produkce masa trpí především vývozem dobytka, který je následně zpracováván v zahraničí. Hlavní přidaná hodnota výrobku se tím pádem započítává do zahraniční živočišné produkce.

Rostlinná produkce se pravidelně udržovala po celé zkoumané období nad hodnotou z roku 2003. Naprosto zásadní v oblasti rostlinné produkce je pěstování obilovin, především pšenice, chmele či v poslední době řepky. Ta se stala velice oblíbenou u zemědělců z důvodů velkých výkupních cen.

V neposlední řadě se musíme zastavit u počtu zaměstnanců v agrárním sektoru. Počet pracovníků se každoročně snižuje, což můžeme vysvětlit růstem intenzivního zemědělství, rostoucí mechanizací a platovou disparitou. Platy v zemědělství se v průměru pohybují kolem 75 % celorepublikového průměru.

V následujících stránkách se budeme podrobně zabývat jednotlivými roky zkoumaného období 2003 až 2012.

4.3.1 Rok 2003

V roce 2003 bylo české zemědělství negativně ovlivněno nepříznivými klimatickými podmínkami, které se projevovaly podprůměrnými srážkami. Rostlinná i živočišná produkce zaznamenala meziroční pokles, jenž u rostlinné produkce dosahoval 13,4 % a u živočišné

produkce 2,9 %. I přes tyto překážky dokázaly zemědělské podniky ze všech svých činností dosáhnout zisk 109 mil. Kč.²⁸

Díky klimatickým podmínkám byly u rostlinné produkce hektarové výnosy velice špatné. Tento výpadek negativně zasáhl i živočišnou produkci, zejména díky pícninám a stavu pastvin, u nichž byl v některých oblastech znemožněn pastevní odchov.

Hospodářská zvířata pokračovala v klesajícím trendu velikosti svých stavů, což se dotklo stavů prasat, skotu i drůbeže. Pokles stavů samozřejmě velice nepříznivě ovlivnil produkci masa výše uvedených druhů zvířat. Dále díky poklesu stavu skotu došlo i k poklesu produkce mléka.

Agrární zahraniční obchod vykazoval pasivní saldo okolo 25 mld. Kč. Zásadní podíl na pasivním saldu mají produkty jiných podnebných pásem jako je exotické ovoce nebo mořské ryby. Přibližně 70 % celkového obratu je realizováno ve zboží mírného pásma.

4.3.2 Rok 2004

V roce 2004 zaznamenalo české zemědělství velkou změnu zapříčiněnou vstupem České republiky do Evropské unie. Další významnou událostí tohoto roku se stalo počasí, které bylo velice příznivé a tím pádem pozitivně ovlivnilo rostlinou produkci, která v klíčových oblastech zaznamenala nadprůměrné sklizně. Podle statistiky národních účtů dosáhlo zemědělství na 2,35 % z tvorby hrubého domácího produktu v běžných cenách.

U některých významných plodin bylo dosaženo dokonce rekordních sklizní. Jeden z nejvyšších nárůstů produkce vykazovala úroda obilovin. Navýšila se o 52,4 %, což v reálu znamenalo navýšení o 3 021,4 tis. tun.²⁹

Stejně vysokou a úspěšnou se prokázala i sklizeň v oblasti ovoce a zeleniny. Ještě bychom pro zajímavost měli zmínit produkci chmele, který se v České republice využívá na výrobu piva. Ve zkoumaném roce se jeho produkce zvýšila o více než 14 %.

Živočišná produkce v roce 2004 nevykazovala takové úspěchy jako rostlinná. Napříč celým odvětvím došlo k poklesu, které zaznamenala především produkce mléka, vajec,

²⁸ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2003, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2003.html>>

²⁹ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2004, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2004.html>>.

hovězího i vepřového masa. V případě stavu hospodářských zvířat také docházelo k poklesu u prasat či krav. Růst stavů na druhou stranu zaznamenali berani a ovce.

Významně se změnil agrární zahraniční obchod, v důsledku vstupu České republiky do Evropské unie. Hlavními příčinami změn pak bylo především zrušením cel u států unie a změnou celního sazebníku vůči třetím zemím. AZO zaznamenal pasivní saldo, které se oproti minulému roku zvýšilo o 22 %.³⁰

4.3.3 Rok 2005

Hrubá zemědělská produkce se v roce 2005 meziročně snížila o 4,8 %. Na uvedeném poklesu se podílely především zhoršené výsledky rostlinné výroby, vlivem méně příznivých vegetačních podmínek se významně snížila sklizeň obilovin, olejnin a ovoce.³¹ Musíme si ovšem uvědomit, že srovnání s předchozím rokem nemá výpovědní hodnotu, neboť v roce 2004 bylo klima pro zemědělství výjimečně příznivé.

Podíl zemědělství na HDP v běžných cenách dosáhl 2,31 %. Podíl zaměstnaných v agrárním sektoru dosáhl 3,98 % z celkového počtu zaměstnanců v národním hospodářství.

Rostlinná výroba zaznamenala ale i nezanedbatelné úspěchy. Rok 2005 byl velice příznivý pro okopaniny. V případě sklizně brambor došlo ke zvýšení produkce o 162,8 tis. tun oproti předcházejícímu roku. Tohoto výsledku bylo dosaženo navzdory poklesu produkčních ploch o 934 ha.³² Dále bychom chtěli vyzdvihnout i 24,1 % nárůst výnosu chmele oproti roku 2004.

Živočišná výroba pokračovala v trendu minulých období poklesem množství hovězího masa, vepřového masa a stejně tak i pokles stavu hospodářských zvířat. Nárůst byl zaznamenán v produkci mléka, drůbežího masa a v neposlední řadě i u stavu krav a dojnic.

Agrární zahraniční obchod zaznamenal rychlejší nárůst vývozu než dovozu, což vedlo k poklesu záporného salda. Tento pokles nemalou měrou pomohl celkovému českému zahraničnímu obchodu k jeho aktivní bilanci. Nejvýznamnějšími partnery v mezinárodní výměně České republiky byly přirozeně zejména státy Evropské unie.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2005, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2005.html>>.

³² Tamtéž.

4.3.4 Rok 2006

Ke stabilitě odvětví významně přispívaly zdroje, které zemědělství získalo z Evropské unie prostřednictvím Společné zemědělské politiky. Unijní podpory dosáhly v roce 2006 hodnoty 33,5 mld. Kč.³³ Na druhou stranu ovšem musíme brát v potaz i rostoucí závislost agrárního sektoru na výše zmíněných podporách.

Podíl zemědělství na hrubém domácím produktu pokračoval v klesajícím trendu a zastavil se na hodnotě 2 %. Když zohledníme nejen zemědělství, ale i lesnictví a rybolov, tak se dostaneme na úroveň 2,71 %. Celý agrární sektor potom nabídl práci 3,70 % počtu pracovníků v celé republice.

Mzdy pracovníků v zemědělství dlouhodobě zaostávají za průměrnými hodnotami celé ekonomiky, což se potvrdilo i v tomto roce. Průměrná měsíční nominální mzda v zemědělství na pouhých 14,5 tis. Kč. Pro ilustraci, průměrný nominální plat v České republice dosahoval v tomto období přibližně 20 tis. Kč.³⁴

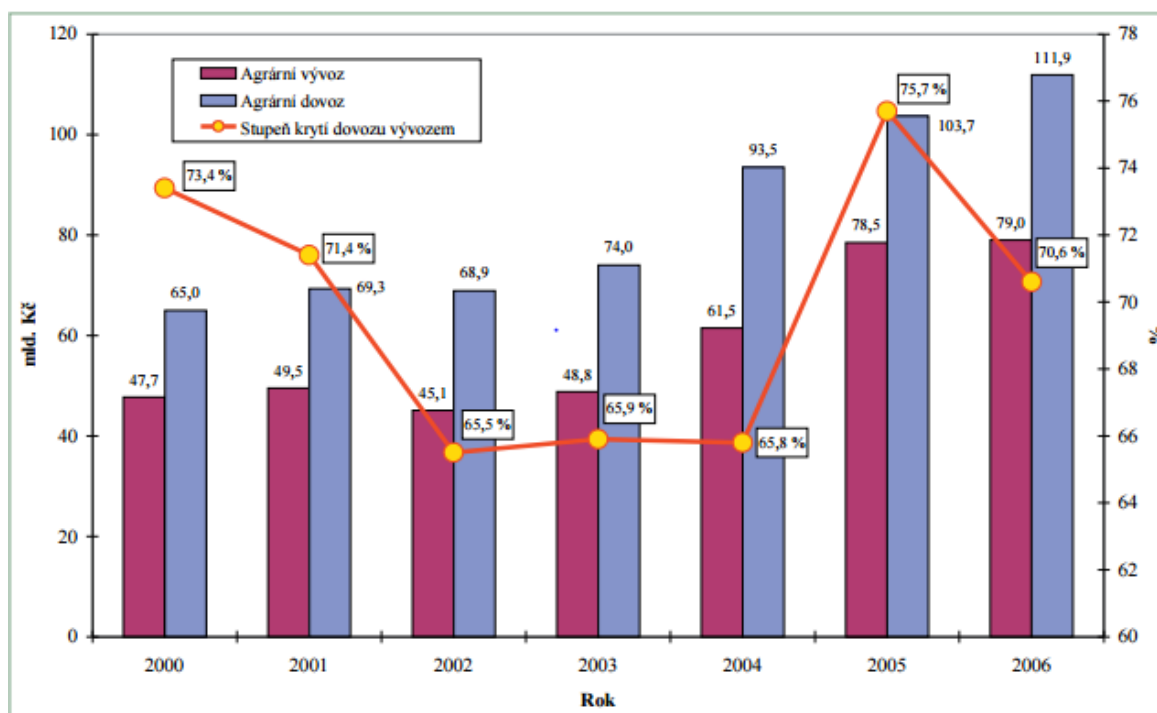
Klimatické podmínky v roce 2006 byly nepříznivé, čímž byla negativně ovlivněna celá řada klíčových plodin. Obiloviny zaznamenaly meziroční pokles o 16,6 %. Výnos sušeného chmele zaznamenal také značný pokles, jenž dosáhl jedné třetiny produkce minulého roku. Za největší úspěch lze považovat sklizeň řepky olejné, která dosahovala přibližně 880 tis. tun.

Živočišná výroba zaznamenala pokles jak na straně produkce, tak i na straně stavu dobytka. Klesající trend zasáhl zejména stav skotu a prasat. V případě produkce vykázala propad produkce mléka, vajec nebo vepřového masa.

³³ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2006, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2006.html>>.

³⁴ Tamtéž.

Graf 9: Stav agrárního dovozu a vývozu v letech 2000 až 2006 (v mld. Kč)

Zdroj: Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2006

Na výše uvedeném grafu je zachycen stav agrárního zahraničního obchodu. V roce 2006 došlo ke stagnaci agrárního vývozu a přibližně 8% růst dovozu. Tento fakt se projevil poklesem stupně krytí dovozu vývozem. Zatímco v roce 2005 se tento poměr blížil 76 %, tak v roce 2006 nastal pád na 70,6 %. Agrární dovoz se podílel na celkovém dovozu asi 5,3 %.

4.3.5 Rok 2007

V roce 2007 pokračoval stabilní růst celé české ekonomiky, která vykazovala v té době rekordní růst 6,5 %. Zemědělství jako takové zaznamenalo dynamický růst hrubé i čisté přidané hodnoty. Podíl agrárního sektoru na tvorbě hrubého domácího dosahoval 2,76 %. V případě podílu zaměstnanců dosahoval primární sektor na 3,54 %. Mzdy v zemědělství stále vykazovaly nevyhovující hodnoty. Dosahovaly na necelých 74 % celorepublikového nominálního průměru.³⁵

Výslednou rostlinou produkci neblaze ovlivnily jarní mrazíky a sucho. Tyto dva faktory se podílely na špatné úrodě ovoce. Naopak obiloviny, brambory a chmel vykazovaly oproti předchozímu roku nárůst, který se shodně pohyboval kolem hranice 3 %.

³⁵ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2007, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2007.html>>

Živočišná výroba zaznamenala přerušení trendu minulých, podle kterého klesal počet stavu skotu. V roce 2007 byla zaznamenána stagnace až mírný meziroční nárůst. Dále bychom měly zdůraznit pokračující rostoucí trend stavu ovcí a koz, který se samozřejmě kladně promítl i do produkce skopového a kozího masa. Produkce hovězího a drůbežího masa meziročně poklesla, na rozdíl od vepřového.

Podíl agrárního zahraničního obchodu na celkovém mezinárodním obchodu se dlouhodobě snižoval. Což se samozřejmě projevilo v komoditní struktuře našeho dovozu a vývozu. Pro Českou republiku je zcela zásadní vnitřní trh Evropské unie. Český agrární vývoz a dovoz se orientuje především na členské státy, s nimiž probíhá přes 90 % ze všech mezinárodních transakcí. Nejdůležitější obchodní partneři jsou především sousední státy- Německo, Slovensko, Polsko a Rakousko.

4.3.6 Rok 2008

Rok 2008 je v pořadí čtvrtým rokem našeho členství v Evropské unii. Růst české ekonomiky začal postupně zpomalovat. Zemědělství se podílelo na tvorbě hrubé přidané hodnoty v běžných cenách 1,85 %, z čehož vyplývá meziroční nárůst o 0,06 %. Měli bychom zde zmínit, že v roce 2008 byly vyřešeny poslední sporné případy restitučních nároků. Celkem bylo vydáno zpět do soukromého vlastnictví 1 332 845 ha.³⁶

Podíl agrárního sektoru na HDP pokračoval v klesajícím trendu a zastavil se na hodnotě 2,33 %, z toho samotné zemědělství 1,85 %. V případě počtu zaměstnanců pokračoval také klesající trend a v zemědělských podnicích pracovalo 126 tis. lidí.

Obiloviny jako celek dosáhly meziroční 17% nárůst navzdory snížené produkční ploše. Na druhou stranu došlo ke zvýšení pěstebních ploch pro olejninu, zejména pro řepku. Výnosy ovoce byly oproti předchozímu roku vyšší, neboť nebyly zasaženy jarními mrazíky. Produkce zeleniny vykázala mírný pokles.

Živočišná produkce zaznamenala úspěch v podobě rostoucího stavu hospodářských zvířat s jedinou výjimkou, a tou byla prasata. Produkce masa kopírovala změny stavů zvířat. V roce 2008 vzrostla produkce hovězího a drůbežího masa. Stejně tak se meziročně zvýšila produkce mléka a vajec.

³⁶ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2008, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2008.html>>

Obrat agrárního zahraničního obchodu se v tomto roce zvýšil skoro o 11 mld. Kč. Stejně jako v předcházejícím roce byly nejdůležitějšími obchodními partnery Německo, Slovensko a Polsko. V případě vývozu došlo k růstu 4,3 % a dovoz do republiky zaznamenal stagnaci.

4.3.7 Rok 2009

Zemědělství bylo v roce 2009 zasaženo hned dvěma „pohromami“. Tou první byla celosvětová finanční a hospodářská krize a druhou byly povodně, které zasáhly naštěstí jen určitou část republiky. Tato kombinace nepříznivých faktorů zapříčinila nejhorší výsledek agrárního sektoru od našeho vstupu do Evropské unie.

Meziroční pokles cen zemědělských výrobců poklesl o čtvrtinu, což byl největší pokles od roku 1993. Zemědělství zaznamenalo pokračování klesajícího podílu na tvorbě hrubého domácího produktu. Agrární sektor se jako celek podílel 2,29 % na tvorbě HDP. Zemědělské podniky zaměstnávaly ještě méně pracovníků než v předcházejícím roce. V roce 2009 dávaly práci přibližně 120 tis. obyvatel.³⁷

Obiloviny si stále udržovaly velice podobné rozložení sil. Nejvýznamnější plodinou se dlouhodobě stala pšenice následovaná ječmenem a kukuřicí. Sklizeň ovšem meziročně vykazala propad o 6,4 %. Půl procentní pokles pěstitelských ploch vykazal i chmel. Nejvýznamnější odrůdou chmele je naše národní bohatství – Žatecký poloraný červeňák, který zaujímá 85 % produkce chmele u nás.

Stavy hospodářských zvířat zaznamenaly pokles ve všech hlavních druzích. Ke snížení došlo i u produkce vajec a zejména mléka. Nabídka mléka výrazně převyšovala poptávku mlékáren, což vedlo k výraznému poklesu ceny na 5,89 Kč/l. Tato hodnota byla nejnižší od roku 1994.³⁸

Agrární zahraniční obchod opět zvýšil svoje záporné saldo, které bylo zapříčiněno poklesem vývozu a rostoucími dovozy. Schodek se proto navýšil o 23 mld. Kč. Teritoriální skladba našich obchodních partnerů nezaznamenala žádné výrazné změny.

³⁷ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2009, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2009.html>>.

³⁸ Tamtéž.

4.3.8 Rok 2010

Hospodářství zaznamenalo ekonomický růst, který se samozřejmě blahodárně projevil i v zemědělství. Klimatické podmínky byly v první polovině roku poměrně příznivé a slibovaly tedy příznivé výnosy. Druhá polovina se ovšem nesla ve znamení nadměrných srážek, které se negativně projevíly při sklizni.

Zemědělství se podílelo na celkovém hrubém domácím produktu 1,76 %. Tato skutečnost znamenala meziroční nárůst o 0,1 %. Po svízelném roce 2009 nastaly světlejší časy i pro pracovníky v zemědělství. Meziroční mzdový nárůst byl 3,9 %. Ten převyšoval růst nejen v průmyslu, ale i v celém národním hospodářství (2 %).³⁹

Obiloviny zaznamenaly opět pokles pěstebních ploch, který přesahoval 5 %. Úroda obilovin dosáhla 6 877,6 tis. tun, což v porovnání s minulým rokem představovalo meziroční 12,2 % pokles. Počasí poměrně drasticky ovlivnilo výslednou sklizeň ovoce, která se snížila v zemědělském sektoru skoro o třetinu. Na druhou stranu musíme zmínit úspěch pěstitelů chmele, kteří zaznamenali nejvyšší výnosy od roku 1920.³⁴

Živočišná produkce zaznamenala pokračování klesajícího trendu stavu skotu, drůbeže a prasat. Růst stejně jako v minulých letech evidoval chov koz a ovcí. Mléko a vejce vykazovaly také meziroční pokles.

Agrární zahraniční obchod vykázal rostoucí saldo o 7,5 mld. Kč oproti roku 2009. Podíl agrárních výrobků na celkové mezinárodní směně se pohyboval kolem 5 %. Zahraniční obchod se zemědělskými komoditami vykazoval stále zápornou bilanci, která se ještě více prohloubila v námi zkoumaném roce.

4.3.9 Rok 2011

Samotné zemědělství se podílelo na tvorbě hrubé přidané hodnoty 1,39 %, což představovalo nárůst 0,3 % oproti předcházejícímu roku. Počet zaměstnanců v agrárním sektoru meziročně zaznamenal jen minimální pokles (0,8 %). Ovšem mzdová disparita, která

³⁹ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2010, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2010.html>>.

se v minulém roce mírně snížila, se opět prohloubila pod hranici 75 %. Díky kombinaci nízké míry růstu nominální mzdy a inflace došlo k poklesu reálných mezd v zemědělství o 0,5 %.⁴⁰

Objem produkce obilovin se významně zvýšil až na meziroční nárůst 20,5 %. Taková sklizeň byla třetí největší v objemu sklizní obilovin za posledních dvacet let. Zásadně se na tomto objemu podílela pšenice, ječmen a kukuřice. Naprosto špatné výsledky pokračovaly ve sklizni ovoce, která byla ještě horší než rok 2010.

Živočišná výroba se musela především vyrovnat s klesajícím počtem prasat, který od roku 2007 nabral dynamický charakter. Nejvýraznější propad se projevil v kategorii prasníc, která se snížila o 20 %.

Obrat agrárního zahraničního obchodu dosáhl navýšení o 31,5 mld. Kč. Hodnota agrárního dovozu vzrostla na 155,9 mld. Kč a vývozu na 120,9 mld. Kč. Tyto dva faktory vedly k opětovnému mírnému prohloubení pasivního salda AZO.⁴¹

4.3.10 Rok 2012

Agrární sektor se podílel na hrubé přidané hodnotě 2,07 %. Samotné zemědělství potom 1,32 %, což znamenalo meziroční pokles o 0,09 %. Z pohledu počtu zaměstnanců pokračoval pokles stejně jako v minulých letech. Ten přesáhl v zemědělství, rybolovu a lesnictví 2 %. Zaměstnanci si však mírně polepšily po finanční stránce. Zemědělství pracovníci si v průměru přilepšili o 1,7 % reálné mzdy. Zemědělské podniky zaměstnávaly 105 tis. lidí.⁴²

Rostlinná výroba v roce 2012 vykazovala poměrně velké ztráty, které byly zapříčiněné zejména 20% poklesem sklizně obilovin. V případě pěstebních ploch brambor pokračoval negativní trend minulých let. Zastavit pokles minulých let se podařilo producentům ovoce. Po nepříznivých letech 2010 a 2011 se podařila úroda o 10 % vyšší než v minulém roce. U zeleniny byla zaznamenána historicky nejmenší pěstební plocha.⁴³

⁴⁰ Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2011, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2011.html>>.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2012, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2012.html>>.

⁴³ Tamtéž.

Živočišná produkce zaznamenala další ztráty v počtu stavu prasat. Tento dlouhodobý trend je zapříčiněn malou až zápornou rentabilitou. Na druhou stranu se zvýšil stavy skotu, ovcí a koz.

Agrární zahraniční obchod pokračoval ve zvyšování obratu. Český agrární vývoz vzrostl o 27 mld. Kč a český agrární dovoz o 11,45 mld. Kč. Tyto dvě skutečnosti vedly k snížení pasivního salda AZO na 24,8 mld. Kč. Při porovnání importu a exportu jsme zjistili zlepšení krytí dovozu vývozem na 85,6 %. Nejvýznamnějšími obchodními partnery byly především Slovensko, Německo a Polsko.⁴⁴

4.3.11 Vývoj zemědělství po roce 2012

Zemědělský sektor v roce 2013 zaznamenal mírné posílení oproti předcházejícímu roku. V případě hrubé přidané hodnoty došlo k nárůstu o 0,2 % na 1,57 %. V agrárním sektoru pokračoval klesající trend v počtu zaměstnanců. V odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu se tento pokles projevil ztrátou 0,9 % pracovníků.

Produkce obilovin v České republice vykázala téměř 14% nárůst oproti roku 2012. Objem úrody se vyšplhal na 7 437,4 tis. tun, což bylo v souladu s průměrem posledních deseti let. Pokračoval klesající trend plochy na pěstování brambor. Významného úspěchu dosáhla sklizeň chmele, která se meziročně zvýšila o více než 23 %.

Tabulka 30: Stav hospodářských zvířat (tis.)

	2012	2013	2014
Stav skotu	1 354	1 353	1 374
Stav prasat	1 579	1 548	1 607
Stav drůbeže	20 691	23 265	21 464
Stav ovcí a beranů	221	221	225
Stav koz a kozlů	23,6	24	24,3

Zdroj: Vlastní zpracování dat z Výhledové zprávy 2014

V případě živočišné produkce došlo opět k poklesu stavu skotu a prasat. Chov prasat v České republice prochází dlouhodobou krizí, která je zapříčiněna především zápornou rentabilitou jejich chovu.

Obrat agrárního zahraničního obchodu zaznamenal nárůst o 20 mld. Při porovnání exportu a importu došlo k opětovnému snížení pasivního salda o 1 mld. Kč. Záporné saldo se

⁴⁴ Tamtéž.

tedy dostalo na hodnotu 23,7 mld. Agrární vývoz měl hodnotu 158,9 mld. Kč a dovoz 182,6 mld. Kč.

Agrární sektor se v roce 2014 podílel na tvorbě hrubé přidané hodnoty 2,6 %, z toho zemědělství 1,82 %. Největší zásah do zemědělství České republiky a celé Evropské unie představovala válka na Ukrajině. Západní státy totiž zavedly obchodní sankce proti Ruské federaci. Ta ovšem připravila odvetné sankce, jež zasáhly výrazně i zemědělství. V první řadě byl zakázán dovoz vepřového masa, který byl zdůvodňován výskytem afrického moru prasat v Polsku. Později následoval i zákaz dovozu mléka a mléčných výrobků. Druhým zásadním problémem mléčného sektoru bylo zrušení kvót na mléko v rámci Evropské unie. Zemědělci již dlouho právě tuto skutečnost očekávali a byli připraveni navýšit svou produkci. Tyto skutečnosti vedly k poklesu cen těchto komodit z důvodu převisu nabídky.

Právě výše uvedená situace demonstruje jednu ze zásadních nevýhod zemědělství. Zemědělci nejsou schopni okamžitě reagovat na změny na trhu, jelikož např. dojnice nemůže přestat dojít ze dne na den.

Druhým zásadním problémem mléčného sektoru bylo zrušení kvót na mléko v rámci Evropské unie. Zemědělci již dlouho právě tuto skutečnost očekávali a byli připraveni navýšit svou produkci.

Zemědělství se každý rok potýká se stále se snižujícím počtem pracovníků, který bude zřejmě i nadále pokračovat, i když ne v takové míře jako předešlých letech. Začátkem 90. let pracovalo v zemědělství přibližně půl milionu pracovníků, v roce 2015 se již dostáváme na hranici 100 tis. pracovníků. Tento fakt je zapříčiněn rostoucí produktivitou práce, stále dokonalejší mechanizací, účinnějšími postřiky proti škůdcům nebo platovou disparitou v sektoru. Právě platová disparita je poměrně zásadním problémem. Průměrná mzda v agrárním sektoru se pohybuje na 80 % celorepublikového průměru.

V rámci tvorby hrubého domácího produktu můžeme dále očekávat pozvolný pokles podílu zemědělství, přesto však nelze říci, že by jeho význam klesal. Zemědělství totiž má nezastupitelnou funkci producenta potravin i navzdory jeho očekávanému budoucímu poklesu podílu na HDP.

5 Závěr

Česká ekonomika si od svého vzniku v roce 1993 prošla velmi náročným až turbulentním vývojem. Sotva se ekonomika začala vyrovnávat s pádem plánované ekonomiky, který byl odstartován po Sametové revoluci, přišla další zásadní změna. V lednu 1993 došlo k rozpadu federace, z níž vznikl samostatný český stát a tím pádem i samostatná česká ekonomika. Tento vývoj ilustruje právě hrubý domácí produkt. Od roku 1993 se ekonomika rozvíjela a hrubý domácí produkt tím pádem každoročně rostl až do roku 1996. Ten byl ve znamení skvělého, více než 4% růstu, který se projevoval napříč všemi odvětvími národního hospodářství. Rok 1997 ale poznamenala recese, která přinesla zpomalení ekonomiky a mírný pokles HDP. Tento fakt byl způsoben krizí českého bankovního sektoru, rozsáhlou privatizací státních podniků, které navíc potřebovaly restrukturalizaci, nebo povodněmi na území Moravy. Jistý vliv můžeme přičíst i nestabilní politické situaci, jež nakonec vyústila v pád Klausovy vlády.

Vývoj ekonomiky a hrubého domácího produktu v následujících letech můžeme charakterizovat jako stabilní až dynamický. Toto skvělé ekonomické období bylo přerušeno až rokem 2009, kdy ekonomiku zasáhla celosvětová finanční a hospodářská krize, odstartované prasknutím tzv. realitní bubliny v USA. V následujících dvou letech se pak česká ekonomika opět začala ubírat směrem růstu. V roce 2012 ovšem přišel další pokles, kterému se ale poměrně dost států Evropské unie vyhnulo na rozdíl od České republiky. Do opětovné recese jako Česká republika upadly především jižní státy unie jako Itálie, Portugalsko, Španělsko, Řecko a Kypr, z vyspělých západních ekonomik se jednalo např. o Holandsko.

Světová hospodářská krize poznamenala v roce 2009 významně všechny státy Evropské unie, vyjma Polska. To jako jediné nezaznamenalo meziroční pokles hrubého domácího produktu.

V případě menší krize roku 2012 se české HDP propadlo o 0,9 % na rozdíl od všech sousedních států, které vykazovaly růst. Hlavními příčinami tohoto poklesu byla restriktivní fiskální politika a značné škrty na výdajové straně rozpočtu ovlivňující výši investic.

Jedním z ukazatelů ekonomické vyspělosti daného státu je úroveň agrárního sektoru. Zásadní v této otázce je podíl na celkovém hrubém domácím produktu, podíl pracovníků

v sektoru a samotná produkce (živočišná i rostlinná). Obecně platí myšlenka, že ekonomika je považována za vyspělejší v momentě, kdy klesá podíl agrárního sektoru na celkovém HDP.

České zemědělství prošlo od pádu centrálně plánované ekonomiky a rozpadu Československa náročným transformačním procesem, který měl převést ekonomiku k tržnímu hospodářství. V prvních letech nejprve muselo dojít k navrácení půdy jejich původním vlastníkům, jimž byla minulým režimem násilně odebrána. Dalšími výraznými zásahy byly povodně v roce 1997 a 2002, negativně ovlivňující úrody na polích.

V porevolučních letech převyšovala živočišná produkce produkci rostlinou. V posledních letech se tato situace obrátila díky značnému poklesu živočišné produkce. Od roku 2003 do roku 2012 se jednalo o 13,4% pokles. Tento pokles je patrný především u chovu prasat, což samozřejmě negativně ovlivnilo i výslednou produkci vepřového masa. Dlouhodobě rostoucí trend zaznamenal pouze chov ovcí a koz. Bohužel velikosti těchto stavů jsou nesrovnatelně menší oproti stavu skotu, prasat a drůbeže, a proto se podílí na výsledné živočišné produkci jen malým dílem.

Rostlinná produkce zaznamenala v roce 2012 oproti roku 2003 18,5% nárůst. Mezi stěžejní komodity patří zejména obiloviny, konkrétně pak pšenice, ječmen a kukuřice. Další významnou komoditou je řepka olejná. Tato olejнина si získala ohromnou popularitu u pěstitelů především díky vysokým výkupním cenám.

Další zásadní změnou oproti stavu před rokem 1989 byl klesající trend počtu pracovníků v zemědělství. Jenom během desetiletého období mezi roky 2003 a 2012 došlo k poklesu o téměř 50 tisíc pracovníků. Tento fakt byl zapříčiněn např. rostoucí mechanizací nebo větším tlakem na efektivitu práce. Dalším faktorem, který se negativně projevil na zaměstnanosti sektoru, je platová disparita. Průměrné platy v zemědělství se pohybují na 80 % průměru celé české ekonomiky.

Podíl českého zemědělství na tvorbě hrubého domácího produktu klesal v posledních letech, což je jev očekávaný i v budoucnosti. V této souvislosti musíme zdůraznit, že tím neklesá i význam tohoto národohospodářského sektoru. Ten je pevně ukotven v českém hospodářství a v blízké budoucnosti se na tomto faktu nebude nic měnit.

Vzhledem ke všem nabytým poznatkům předpokládáme růst hrubého domácího produktu i v následujících letech. Pro tento růst bude zásadní především stav domácí spotřeby, jako hlavního tvůrce výsledného HDP. Dále pak politická stabilita, která by v rámci

zahraniční politiky měla pomáhat domácím výrobcům s pronikáním na nové trhy. Tento fakt by měl vést k poklesu závislosti české ekonomiky na německé, a tím pádem i k větší stabilitě.

6 Seznam použitých zdrojů

- BRČÁK, J., SEKERKA, B.: *Makroekonomie*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, strana 18, ISBN 978-80-7380-245-5
- BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D.: *Makroekonomie – teorie a praxe*, Plzeň. Aleš Čeněk, 2014, strana 15, ISBN 978-80-7380-492-3
- BRČÁK, J., SEKERKA, B., STARÁ, D., SVOBODA, R.: *Česká republika ve světle ekonomických teorií*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, strana 59, ISBN 978-80-7380-369-8
- BULÍŘ, A., JONÁŠ, J.: *Ekonomie reformy*, Praha: Management Press, 1995, ISBN 80-85603-84-5
- ČADIL, J.: *Regionální ekonomie – teorie a aplikace*, 1. Vydání, Praha: C. H. BECK, 2010. strana 57, ISBN 978-80-7400-191-8
- HOLMAN, R.: *Ekonomie*, 4. aktualizované vydání, Praha: C.H.BECK, 2005, strana 430, ISBN 80-7179-891-6
- KLAUS, V., TOMŠÍK, V.: *Makroekonomická fakta české transformace*, NC Publishing, Brno 2007, strana 16, ISBN 978-80-903858-1-8
- KORNAI, J.: *Placení účtu za gulášový komunismus*, Praha: ČNB, Institut ekonomie, 1996
- KRÁLÍK, O.: *Transformace české (československé) ekonomiky*, CERM 1999, strana 16, ISBN 80-7204-124-X
- LIŠKA, V. a kol.: *Makroekonomie*, 2. vydání, PROFESSIONAL PUBLISHING, 2004, strana 317, ISBN 80-86419-54-1
- MANKIW, G.: *Zásady ekonomie*, 1. vydání, Grada Publishing, 2000, 768 stran, ISBN 80-7169-891-1
- PAVELKA, T.: *Makroekonomie – základní kurz*, 2. vydání, Melandrium 2007, strana 26, ISBN 978-80-86175-52-2
- PAVELKA, T.: *Makroekonomie – základní kurz*, 3. aktualizované vydání, Vysoká škola ekonomie a managementu, Praha 2010, strana 24, ISBN 978-80-86730-55-4

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W.D.: *Ekonomie*, 18. vydání, Praha 2007, strana 409, ISBN 978-80-205-0590-3

SLANÝ, A. a kol.: *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*, 1. vydání, C.H.BECK 2003, strana 151, ISBN 80-7179-738-3

SPĚVÁČEK, V. a kol.: *Makroekonomická analýza*, 1. vydání, Linde Praha 2012, strana 154, ISBN 978-8086131-92-4

SVATOŠ, M. a kol.: *Ekonomika agrárního sektoru*, 1. vydání, Česká zemědělská univerzita 2011, strana 15, ISBN 978-80-213-1846-5

SVATOŠ, M a kol.: *Ekonomika zemědělství a evropská integrace*, 2. Propracované vydání, ČZU Praha a SPU Nitra 1999, strany 144-145, ISBN 80-213-0439

URBAN, J.: *Teorie národního hospodářství*, 4. aktualizované vydání, Praha: Wolter Kluwer, a.s., 2015, strana 92, ISBN 978-80-7478-724-9

ŽÍDEK, L.: *Transformace české ekonomiky. 1989-2004.*, 1. Vydání. Praha: C.H.BECK, 2006, strana 105, ISBN 80-7179-922-X

Internetové zdroje

Český statistický úřad – Historická ročenka národních účtů 1990 – 2010, [online] [cit. 2015-01-28], Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/5013-12-n_2012-03>.

Český statistický úřad – Databáze národních účtů, [online] [cit. 2015-01-28], Dostupné z: <<http://apl.czso.cz/pll/rocenka/rocenka.indexnu>>.

KAMINSKY, G., LIZONDO, S. a REINHART, C.M.: IMF Staff Papers - Leading indicators of currency crises. [online] [cit. 2015-08-20], Dostupné z: <<http://ideas.repec.org/p/pramprapa/6981.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2003, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocní-a-hodnotící-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2003.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2004, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2004.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2005, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2005.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2006, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2006.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2007, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2007.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2008, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2008.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2009, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2009.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2010, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2010.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2011, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2011.html>>.

Ministerstvo zemědělství České republiky – Zelená zpráva 2012, [online] [cit. 2016-1-24],
Dostupné z: <<http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/vyrocni-a-hodnotici-zpravy/zpravy-o-stavu-zemedelstvi/zelena-zprava-2012.html>>.

The World Bank – Development indicators, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?Code=NY.GDP.PCAP.CD&id=af3ce82b&report_name=Popular_indicators&populartype=series&ispopular=y>.

United Nations Development Programme – Human Development Reports, [online] [cit. 2016-1-24], Dostupné z: <<http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/CZE>>.